

Filozofická fakulta Univerzity Palackého

**Vliv výchozího jazyka na cílový jazyk na
příkladu interferencí při tlumočení**

Diplomová práce

2018

Gabriela Tománková

Filozofická fakulta Univerzity Palackého
Katedra anglistiky a amerikanistiky

**Vliv výchozího jazyka na cílový jazyk na
příkladu interferencí při tlumočení**

**The Influence of the Source Language on
the Target Language, as Shown on the Example
of Linguistic Interference in Interpreting**

Diplomová práce

Autor: Bc. Gabriela Tománková, Angličtina se zaměřením na tlumočení a překlad

Vedoucí práce: PhDr. Veronika Prágerová, Ph.D.

Olomouc 2018

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla úplný seznam citované a použité literatury.

V Olomouci dne .....

Děkuji vedoucí mé diplomové práce PhDr. Veronice Prágerové, Ph.D. za odborné vedení, trpělivost a cenné rady, které mi při psaní práce poskytla.

Obsah

Úvod.....	7
1 Interference	10
1.1 Definice interference	10
1.1.1 Shrnutí definic.....	13
1.2 Kategorizace interference.....	14
1.2.1 Interference pozitivní a negativní	14
1.2.2 Interference interlingvální a intralingvální	15
1.2.3 Interference statická a dynamická.....	15
1.2.4 Interference zjevná a skrytá	16
1.2.5 Interference kvalitativní a kvantitativní	16
1.2.6 Interference podle úrovní jazyka	17
1.2.6.1 Lexikální interference.....	18
1.3 Interference při tlumočení	20
1.3.1 Strategie na zvládnutí interference při tlumočení	25
2 Praktická část	27
2.1 Sběr dat.....	27
2.2 Analýza korpusu.....	29
2.2.1 Interference pozitivní a negativní	29
2.2.2 Interference interlingvální a intralingvální	34
2.2.3 Interference statická a dynamická.....	34
2.2.4 Interference zjevná a skrytá	35
2.2.5 Interference kvalitativní a kvantitativní	35
2.2.6 Interference podle úrovní jazyka	36
2.2.6.1 Lexikální interference.....	39
2.3 Komentář k výskytu interferencí.....	48

2.4 Poznámky k dalšímu možnému výzkumu.....	53
Závěr	54
Přílohy.....	57
Summary.....	58
Seznam použité literatury	62
Anotace	66

Úvod

Osvojení cizího jazyka není jednoduchá záležitost. I po mnoha letech jeho užívání se do řeči a psaní mohou zaplést prvky jazyka mateřského. Může se tak stát vědomě, z nedostatku znalostí vyjadřování v cílovém jazyce, či nevědomě, kdy se bezděky použijí cizojazyčné složky, které působí v daném jazyce nepřírozeně. Dá se říci, že s čím dál větším rozšířením angličtiny, *linguy francy* dnešní doby, roste i tolerance vůči jazykovým chybám mluvčích, kteří nemluví svým mateřským jazykem. To ale nic nemění na tom, že stále existují určitá pravidla, která jsou pro jazyky daná, a jejichž porušení může nejen znít nepřírozeně, ale v závažnějších případech může vést i k hrubému nepochopení komunikačního záměru řečníka.

Těmto chybám, jež mají svůj původ v cizím jazyce, se říká **interference**. Jazyková interference se dá obecně popsat jako odchylka od určité normy, která je způsobena působením jednoho jazyka na jazyk druhý. Může se tak stát na všech jazykových úrovních, od slov až po přízvuk. Je nutné podotknout, že interference mohou působit v obou směrech, tedy ne pouze jako vliv mateřského jazyka na jazyk cizí, ale i opačně. Může dokonce jít i o vliv několika jazyků na jeden jazyk, podle toho, kolik jazyků mluvčí ovládá.

Pojem interference byl do lingvistiky převzat z fyziky, ve které tento jev popisuje ovlivňování nebo prolínání jevů. Lauterbach a Pöchhacker uvádí, že lingvisté definici interference používají již od 50. let (2015, s. 194), přičemž první, kdo tento termín v lingvistice použil, byl Uriel Weinreich v roce 1953. I když fenoménu dal název, jenž se používá dodnes, nebyl Weinreich prvním, který se otázkou vlivu jednoho jazyka na jiný zabýval. Příkladem může být první pojmenování termínu „falešní přátelé“ (*false friends* nebo původně *faux amis*), který, jak píše Kasparè, poprvé použili Koessler a Derocquigny – autoři prvního slovníku anglicko-francouzských falešných přátel – v roce 1928 (2011, s. 67). V dnešní době se problém falešných přátel dosud diskutuje a je zahrnován pod jev interference. Ve 20. letech se dále o kontakt mezi jazyky, a tudíž i interferenci, zajímali členové Pražského lingvistického kroužku, což shrnuje Vašek (1991, s. 65–66): v roce 1926 měl v první lekci Kroužku projev Becker, který hovořil o interakci evropských jazyků podmíněnou společnou kulturou jejich mluvčích. O rok později Rypka probíral interlingvální kontakty a interferenci ve skupině jazyků, jejichž uživatelé sdílejí silné kulturní pouto: společnou víru. Roku 1928

se Jakobson zabýval přejatými slovy ve standardním jazyce. Havránek v roce 1929 psal o vlivu funkce standardního jazyka na fonologický systém a gramatickou strukturu spisovné češtiny. Pro mezinárodní kongres slavistů, který se konal tentýž rok, byly připraveny teze, které mj. probíraly potřebu studovat kontakt mezi jazyky a následnou interferenci. Později byl připraven další soubor tezí, tentokrát pro mezinárodní lingvistický kongres v Paříži, jenž se konal v roce 1949, ve kterých se psalo o kontaktu mezi jazyky. Od 50. let poté začíná stoupat zájem o otázku jazykové interference, přičemž poprvé ji jako takovou pojmenoval výše zmíněný Weinreich.

V 70. letech Larry Selinker přichází s teorií mezijazyka, o které poprvé vydává článek roku 1972: teorie spočívá v tom, že studenti cizího jazyka mluví jazykovým systémem, který se nachází mezi mateřským a cizím jazykem, jedná se tedy o tzv. mezijazyk. Velkou část tohoto systému samozřejmě tvoří prvky cizího jazyka, ale objevují se v něm i prvky mateřského jazyka, tedy interference. Postupným osvojováním cizích jazykových schopností se studenti přibližují k ideálu systému cizího jazyka.

I v dnešní době se jedná o téma, které je v akademických kruzích nemálo diskutováno, nicméně velká část těchto prací se věnuje lingvistické interferenci u bilingvních osob (mezi autory, kteří se tématu věnují, jsou např. Paradis 1993, Paradis a Navarro 2003, Poplack, 1983, Simonet, 2014), či interferenci v oblasti didaktiky (např. Kaweera 2013, Lekova 2010 a Rammond 1995). V rámci translologie se o tématu píše méně, a o to je rozdíl podstatnější v oblasti českého lingvistického a translologického bádání, kde se tématu interference věnuje pouze marginálně, jak uvádí Thorovský (2010, s. 125). I když je počet prací ve srovnání s jinými jazykovými fenomény menší, téma interference úplně opomenuto není. Nejčastěji v těchto dílech samozřejmě figuruje vliv angličtiny, ale jazykové kombinace jsou velice různé.

Ve své práci se v teoretické části zabývám definicí termínu interference, jejíž popis, ale i název celého jevu se liší dle autora. V první části se proto zaměřuji na přehled definic v odborné literatuře. Dále následuje nejčastější kategorizace interference, jež se opět liší dle autora, ale i podle účelu různých kategorií. V neposlední řadě se v praktické části zaměřuji na problém interference v oblasti translologie, konkrétně v tlumočení, a uvádím strategie, které se dají aplikovat při tlumočení a vedou ke snížení negativního působení výchozího jazyka na jazyk cílový.

Praktická část se skládá z analýzy tlumočnických projevů studentů oboru překladatelství a tlumočnictví, se zaměřením na výskyt interferencí v jejich simultánním

tlumočení z anglického do českého jazyka. Vybrané příklady interferencí byly rozděleny do kategorií dle teoretické části práce a byl k nim následně dodán komentář. Hlavním cílem praktické části této diplomové práce bylo poté určit interferenční tendence v tlumočnických výkonech studentů.

Práce může posloužit studentům tlumočení cizího jazyka nebo komunikaci, kdo se zajímá o téma interference se zaměřením na tlumočení.

1 Interference

1.1 Definice interference

Pro jev interference dnes používají specialisté různé názvy – Franco Aixelá např. uvádí termíny kontaminace, přepínání kódů, heterolingvismus, lingvistický vliv, hybridita, výpůjčka, mezijazyk, *translationese* (jazyk překladu nebo obecněji „překladaelismus“), pidžinizace, anglicizace (vliv angličtiny), interpenetrace a infiltrace (2009, s. 75).

Termínů je samozřejmě ještě více. Lamberger-Felber a Schneider mezi výše zmíněné pojmenování přidávají i (negativní) transfer, inhibici, přenos a mezijazykový vliv (2008, s. 216); Obraztsova a Kuznetsova dodávají kopírování kódu a konvergenci (2016, s. 190); a samozřejmě existují i takové kolokviální výrazy jako je např. *Czenglish* (angličtina, která v sobě má velice patrné znaky češtiny – původní termín z knihy Dona Sparlinga: *English or Czenglish? Jak se vyhnout čechizmům v angličtině*, 1990).

Všechny tyto termíny jsou si různě nadřazené, podřazené nebo se prolínají dle autora, jenž je používá, a proto není definování interference jednoduché. Pro úplný přehled jsou proto níže uvedeny definice od různých autorů.

Často se cituje definice, jejíž autorem je Weinreich: „[Interference jsou] případy odchylky od norem jednoho či obou jazyků, které se vyskytují v projevu bilingvních osob v důsledku jejich znalosti více než jednoho jazyka, tj. jedná se o důsledek kontaktu více jazyků [...]“ (1979, s. 1).¹ Tato definice je velmi obecná, nicméně jednoduše popisuje základní princip interference. Jazyk je neoddělitelně spojen s kulturou, jež jej používá, proto někteří autoři, jako např. Vašek, do definice zahrnují i zásah kultury: „Vzájemný kontakt kultur a jejich následných konfliktů a interakcí může v oblasti jazyka vyústit ve změnu jednoho/obou/všech jazyků, které jsou v kontaktu, což se odborníky často nazývá lingvistická interference“ (1991, s. 63).² Definice jsou podobné a oba autoři zdůrazňují kontakt mezi kulturami a jejich jazyky. Dá se tedy předpokládat, že čím jsou socio-kulturní faktory odlišnější, roste tím pole příležitosti pro projev interference. Tento názor sdílí i Gao, podle které může mít předchozí znalost mateřského jazyka a kultury vliv na vnímání druhého jazyka u studentů cizího jazyka

---

¹ Původní znění: „Those instances of deviation from the norms of either language which occur in the speech of bilinguals as a result of their familiarity with more than one language, i.e. as a result of language contact [...]“ Pokud není uvedeno jinak, jedná se o vlastní překlad.

² Původní znění: „Potential manifestation of the mutual contact of cultures and of their subsequent conflict and interaction can in the sphere of language be realized as a change in one/both/all of the participating contact languages and is often called by scholars linguistic interference.“

(2013, s. 1195). Jazyk a kultura jsou neoddělitelné a osvojení cizího jazyka je úzce spojeno s pochopením dané kultury, bez čehož může dojít k mnoha nepochopením. Kontakt mezi kulturami je důležitý i pro definici Jiráčka: „[Lingvistická interference] spočívá v pronikání systémových jevů jednoho jazyka do systému jiného jazyka v důsledku přirozených kontaktů v různých oblastech činnosti příslušníků dvou etnických společenství [...]“ (1979, s. 160).

Vliv kultury je nezpochybnitelný, ale všechny jazyky mají své určité normy, což ve své definici zmínil Weinreich. Co to ale jsou jazykové normy? Blíže se k nim vyjadřují Šourková a Zajíčková, které ve své publikaci shrnuly dílo J. Juhásze o interferenci, jež vyšlo roku 1970. Navrhují velice prostou definici interference: „porušení normy způsobené vlivem prvků jiného jazyka“ (1971, s. 375). S tak strohým popisem je ale nutné blíže popsat normy, které tvoří základ definice. Autorky píší, že je nutné, aby byla norma jednoznačně určena: „[Jedná se o] obecně platný jazykový úzus, zakotvený v jazykovém podvědomí uživatelů jazyka“ (ibid.). Pokud dojde k porušení normy, a lze předpokládat, že tato odchylka nepovede k obohacení jazyka, jedná se o interferenci. Jak dodávají Lauterbach a Pöchhacker, k narušení norem může dojít na jazykové rovině lexikální, morfologické, syntaktické, stylistické, fonologické i prosodické (2015, s. 194). Jazyky se ale neustále mění. Co mohlo být před několika lety považováno za interferenci, může dnes být v běžné slovní zásobě. Děje se tak kvůli neustále rostoucí globalizaci, která vede k snadnějšímu kontaktu mezi kulturami.

Obecně vzato je na interferenci pohlíženo pouze jako na jev na negativní a nežádáný. Někteří autoři, jako jsou např. Allard, Bourdeau a Mizoguchi, tento názor sdílejí a interferenci tak popisují: podle nich je interference pouhý negativní transfer (2011, s. 679). S tím souhlasí i Choroleeva (2009, s. 1), která používá stejný termín, a Gao, podle které je interference negativní transfer, jež je způsoben rozdíly mezi výchozím a cílovým jazykem, a má negativní dopad na cílový projev (2013, s. 1195). Ve fyzice, odkud termín ale pochází, může být interference jak negativní, tak pozitivní. Ne všichni autoři proto termín vidí pouze negativně. Jedno z duálních řešení nabízí Lekova, která se na interferenci dívá ze dvou hledisek: na poli psycholingvistiky se jedná o negativní transfer jazykových zvyků a schopností z mateřského jazyka nebo z cizího jazyka na jiný cizí jazyk, ale v oblasti lingvistiky je interference změna lingvistických struktur a jejich elementů, či interakce mezi nimi, a jedná se o odchylku od lingvistických norem jak v mluveném, tak v psaném projevu (2010, s. 320). K rozdělení definic podle těchto dvou oblastí se vyjadřují i Rubert a Kapitonova, jež

zdůrazňují, že jsou pole lingvistiky a psycholingvistiky propojeny, ale přesto je mezi nimi zásadní hranice: lingvistika popisuje a vysvětluje interakce mezi jazyky v kontaktu, zatímco psycholingvistika se spíše soustřeďuje na psychologické prvky procesu zpracování jazykových dovedností jednotlivců, a méně na jazykové systémy (2017, s. 401).

Obraztsova a Kuznetsova popisují interferenci jako přenos jazykových prvků vlastních jednomu jazyku na jazyk jiný, a navíc pojmenovávají tzv. efekt jazykové interference: jedná se o část projevu, která rodilému mluvčímu zní zvláště. Zdůrazňují ale rovněž spoluexistenci negativní i pozitivní interference (2016, s. 190).

Thorovský je ve své definici taktéž strohý. Podle něj se o interferenci jedná v takovém případě, kdy jsou určité prvky výchozího jazyka nesprávně či nevhodně převedeny do jazyka cílového v důsledku vlivu výchozího jazyka na cílový (2010, s. 125). Podobně stručná je i definice Kasparé, která popisuje interferenci jako „přenos vztahů jednoho jazykového systému do jiného jazyka“ (2011, s. 70).³

Výše zmíněné definice jsou víceméně obecně aplikovatelné, ale co se týče oblasti translologie, definice jsou konkrétnější a často v nich figurují takové proměnné, jako je výchozí a cílový text, textové normy, přijatelnost textu apod. Příkladem může být definice interference podle Newmarka: „Doslovný překlad z výchozího nebo třetího jazyka, který nedává správný nebo požadovaný smysl“ (1988, s. 283).⁴ Další translologickou definici uvádí Hopkinson, jenž užívá kolokviální pojem *translationese*, který definuje jako „nestandardní verzi cílového jazyka, která je více či méně ovlivněna zdrojovým jazykem“ (2007, s. 13).⁵ Poněkud specifitější popis nabízí Lamberger-Felber a Schneider, které definují interferenci jako „projekci charakteristických prvků zdrojového textu na text cílový, což má za následek narušení norem cílového textu spojených s *parole*“ (2008, s. 217).⁶

Jedna ze zásadních definic pro překladatele má formu zákona interference (*law of interference*), jehož autorem je Gideon Toury (2012, s. 310–311): podle tohoto zákona se uspořádání zdrojového textu přenáší na přeložený text cílový, a tím se pak projev interference. Přijatelnost této interference záleží na socio-kulturních faktorech

---

³ Původní znění: „[...] transferring the relations of one language system into another language [...]“

⁴ Původní znění: „Literal translation from SL or a third language that does not give the right or required sense.“

⁵ Původní znění: „[...] a non-standard version of the target language that is to a greater or lesser extent affected by the source language.“

⁶ Původní znění: „[...] a projection of characteristics of the source text into the target text resulting in a violation of parole-related target text norms.“

podle toho, kde a kdy překlad vzniká, a zároveň na zkušenosti překladatele, přičemž profesionální a zkušený překladatel by podle něj neměl být tak často ovlivněn původním uspořádáním textu.

Jiný translátologický pohled na interferenci nabízí Newmark: podle jeho užší definice interference nastává, když je jakýkoli prvek výchozího či třetího jazyka nesprávně přenesen či doslova přeložen do cílového jazyka, ať už se jedná o lexikální jednotku, větnou strukturu, idiom, metaforu, anebo slovosled. Co se týče jeho širší definice, za interferenci se považují případy, kdy jsou délka věty, interpunkce, vlastní jména, neologismy nebo slova, která jsou vlastní dané kultuře, nápadně převedeny do překladu. Podlé této definice je cílový text ovlivněn textem výchozím, což znamená, že je interference přítomna ve všech překladech (1991, s. 78).

Existují i definice, které jsou založené na zvláštních situacích, jako je tlumočení do jiného jazyka. Gile (2009, s. 232) nabízí termín tichá interference (*silent interference*), která se neprojevuje odchylkami od syntaktické či lexikální normy cílového jazyka, ale zpomalením toku řeči tlumočnicka. To je způsobeno větším kognitivním náparem na zpracování výchozího projevu, který roste proto, že se tlumočnick snaží, aby se do cílového projevu nedostala interference pocházející z výchozího jazyka. Tento druh interference není snadné určit nejen proto, že se neprojevuje příliš výrazně, ale zpomalení řeči může být způsobeno mnoha dalšími faktory, které ovlivňují tlumočnickův výkon.

1.1.1 Shrnutí definic

Pro přehlednost bude následovat shrnutí výše popsaných definic do jediné definice, která v sobě bude obsahovat zásadní body předchozích popisů tak, aby vznikla obecně aplikovatelná (i když poněkud obsáhlejší) definice. Po ní budou následovat vybrané relevantní poznámky:

Z důsledku kontaktu mezi kulturami odlišných etnických skupin vznikají jazykové odchylky (nesprávně či nevhodně převedené prvky, které rodilému mluvčímu zní zvláště od norem jednoho či více jazyků, kdy systémové jevy jednoho jazyka pronikají do systému jiného jazyka u osob používajících tyto jazyky. Norma je obecně platný jazykový úzus zakotvený v myslích uživatelů daného jazyka. K porušení norem může dojít na všech jazykových rovinách. Těmto jazykovým odchylkám se říká interference.

Nutno dodat, že někteří autoři považují interferenci pouze za jev negativní, zatímco jiní přijímají i její pozitivní stránku. V oblasti lingvistiky se více soustředí na jazykový systém, zatímco v oblasti psycholingvistiky na uživatele jazyka.

V translatologii se pak zohledňuje přijatelnost cílového textu.

Pokud není uvedeno jinak, v dané práci bude dále pro jev všeobecně používán termín **interference**, jejíž definice bude odkazovat ke shrnuté definici v této kapitole.

1.2 Kategorizace interference

Interferenci je možno rozdělit do různých kategorií podle formy, funkce, úrovní jazyka atp. Lamberger-Felber a Schneider tvrdí, že nejčastější kategorie interference v literatuře jsou interference fonologická, lexikální a gramatická, a na těchto úrovních je také často zkoumána (2008, s. 216–217). Typologie je ale různorodá a autoři uvádí kategorie dle účelu svého díla. V této kapitole bude následovat přiblížení některých typů interference.

1.2.1 *Interference pozitivní a negativní*

Jak bylo zběžně zmíněno v kapitole 1.1, ne všichni autoři se shodují na tom, zda termín interference zahrnuje pouze negativní, či i pozitivní přenos. Mauranen uvádí, že termíny transfer a interference někdy odkazují k tomtéž jevu a jindy vystupují jako protiklady.

Obecně vzato je termín interference brán jako jev negativní (negativní transfer), a termín transfer je jev pozitivní nebo alespoň neutrální (2004, s. 71). Za účelem sjednocení terminologie se bude v dané práci na jednotlivé jevy odkazovat termíny **pozitivní a negativní interference**.

Krystýnková zdůrazňuje to, že je pozitivní vliv založen na existenci totožných či blízkých společných jevů mezi mateřským a cizím jazykem (1995, s. 48). S tím souhlasí i Benson, která uvádí, že mezijazyková interference může být pozitivní v oblastech, kde jsou jazyky identické, což může usnadnit pochopení projevu či dokonce i osvojování jazyka (2002, s. 68). Jeden z dlouhodobých efektů, který s sebou interference nese, je obohacování jazyků. Podle Jiráčka se tento přínos projevuje přejímáním slov z jiného jazyka (od kterých je ale potřeba odlišovat slova mezinárodní čili internacionalismy) (1979, s. 160). Co mohlo být dříve považováno za nevhodný průnik jednoho jazyka do druhého postupem času zdomácnělo a je používáno v běžné mluvě. Newmark jako pozitivní příklad uvádí doslovný překlad idiomů, které jsou vázané na danou cizí

kulturu (1991, s. 79). Cílem pozitivní interference je tedy usnadnění komunikace mezi lidmi používající jiné jazyky.

Negativní interference se sebou naopak nese opačný efekt než její protějšek. Krystýnková uvádí, že se může objevovat jak ve vnější formě jazyka (např. přízvuk a způsob vyslovování hlásek), tak v jeho vnitřní formě (např. přenášení idiomatičnosti z mateřského do cizího jazyka a způsob spojování slov) (1995, s. 48). To vše může vést, jak píše Gao, k nadměrnému či nedostatečnému vysvětlení, chybám při produkci projevu a následnému nepochopení zamýšlené zprávy (2013, s. 1995). Toto porušení norem v menší či větší míře narušuje komunikaci a mělo by se mu, pokud možno, co nejvíce vyhýbat.

1.2.2 Interference interlingvální a intralingvální

K interlingvální (nebo také mezijazykové) interferenci dochází díky vlivu mateřského jazyka, jde tedy o (negativní) přenos mezi dvěma jazyky. Projevy intralingvální (vnitrojazykové) interference nastávají pod vlivem již zvládnutých jevů cizího jazyka. V této kategorii existuje také interference kombinovaná (smíšená), která je vyvolána působením obou těchto typů interference (Jiráček 1979, s. 159). Jako příklady dalších kategorií Kaweera do interlingvální interference řadí např. lexikální, syntaktickou, morfologickou a ortografickou interferenci, a do interference intralingvální řadí chyby, jako je nesprávná analogie, redundance slov a celkové nesprávné aplikování a nadměrné zobecnění gramatických pravidel cizího jazyka (2013, s. 10–13).

Lekova dodává, že interlingvální interference je mnohem častější (2010, s. 321). Je to proto, že uživatelé jazyka, kteří ovládají cizí jazyk na vysoké úrovni, budou spíše dělat interferenční chyby na interlingvální úrovni. U studentů začátečníků se budou běžně objevovat i chyby na úrovni intralingvální.

1.2.3 Interference statická a dynamická

Podle Grosjeana statická interference odráží trvalý vliv jednoho jazyka na druhý a je spojena s jazykovou kompetencí cizího jazyka. Může se projevovat např. cizím přízvukem nebo špatným použitím předložek – důležité je, že se jedná o chyby, které se neustále opakují. Dynamická interference znamená náhodné proniknutí jednoho jazyka do druhého (a naopak) a je spojena s kognitivními procesy a kódováním informací. Projevuje se např. dočasným použitím větné stavby druhého jazyka či použitím slova z druhého jazyka. Tyto chyby dynamické interference se systematicky neopakují (2011, s. 4–5).

Ne vždy je ale snadné rozpoznat, zda je prvek v projevu interference statická či dynamická. V některých případech je určení jednoduché (cizí přízvuk), ale ve většině situací jde o složitější záležitost (ibid., s. 5). Zvláště pokud posluchač není obeznámen se způsobem řeči neznámého řečníka.

1.2.4 Interference zjevná a skrytá

Zjevná interference je na první pohled patrná, což je obsaženo v názvu pro tento jev, který očividně porušuje jazykovou normu. Identifikace skryté interference je ale obtížnější. Jiráček uvádí, že když se řečník vyhýbá specifickým prostředkům cizího jazyka, které by byly běžně obsaženy v projevu rodilého mluvčího, jedná se o skrytou interferenci (1979, s. 162). Tento typ chyby sice nenarušuje gramatická pravidla daného jazyka, ale díky nepoužití běžných jazykových jevů projev působí ochuzeně a stylisticky nesprávně, protože ztrácí svou idiomaticnost. Může se tak např. stát, když má určité slovo více významů v cizím jazyce než jeho ekvivalent v mateřském jazyce mluvčího. Ten pak slovo nepoužívá v případech či situacích, kdy by v mateřském jazyce být použito nemohlo, ale v cizím jazyce ano. Jiráček doplňuje, že se to týká i výběru mezi synonymy – pokud mluvčí použije výrazové prostředky, které jsou společné oběma jazykům namísto výrazu, jenž je typický pro daný jazyk (ibid.). Lekova dodává, že skryté interference jsou méně časté (2010, s. 321). To ale záleží na úrovni znalosti jazyka, kterou jeho uživatel disponuje. Je samozřejmé, že projev studentů-záčátečnicků bude stylisticky a lexikálně mnohem jednodušší ve srovnání s projevem člověka, který mluví jazykem plyně.

1.2.5 Interference kvalitativní a kvantitativní

Jedná se o rozdělování interferenčních chyb, které je vlastní v oblasti hodnocení kvality překladu nebo tlumočnického projevu. Tyto kategorie popisuje Thorovský: kvalitativní chyby jsou ve výsledném díle velice nápadné a dají se tím pádem snadno odhalit. Kvantitativní chyby naopak nejsou „skutečnými chybami“, ale jedná se o stylisticky neobratné vyjadřování, které v cílovém jazyce působí nepřírozně (2010, s. 125). Ne vždy je snadné určit, o jaký typ interferenční chyby se jedná.

Kvalitativní chyby se mohou objevit na všech rovinách jazyka. Podle Kufnerové, et al. jsou nejzjevnější na rovině morfologické, lexikální a frazeologické, zatímco chyby ve větné stavbě je nejtěžší identifikovat (1994, s. 48).

1.2.6 Interference podle úrovní jazyka

Mnoho autorů (např. Benson 2002, s. 69; Mauranen 2004, s. 67; Wang 2010, s. 78) se shoduje na tom, že se interference vyskytuje na všech jazykových, ale i mimojazykových (Rubert a Kapitonova 2017, s. 405) rovinách. V odborné literatuře se interference nejčastěji rozděluje na kategorii fonologickou, syntaktickou a lexikální, ale existují i práce, které rozebírají jev na dalších jazykových úrovních, jako je úroveň gramatická, kulturní, morfologická, ortografická, pragmatická a sémantická.

Fonologická interference se projevuje ve čtení a projevu jednotlivců, kteří mluví cizím jazykem. Catford ji definuje jako „přenos fonologie mateřského jazyka na mluvený cizí jazyk“ (1978, s. 61).⁷ Choroleeva uvádí, že se dá rozpoznat slovním přízvukem, intonací a dalšími řečovými výrazy, které jsou obvykle typické pro mateřský jazyk (2009, s. 4). Tato interference se tedy týká čistě zvukové stránky řeči, protože řečník přejímá výslovnost, která není v cílovém jazyce obvyklá. Obyčejně nemá příliš závažný vliv na pochopení zamýšlené zprávy a je spíše tolerována, to ale záleží na tom, jak srozumitelný přízvuk pro rodilého mluvčího je. Mohou nastat situace, kdy špatně vyslovená hláska povede k záměně za homofon, a tím pádem k nepochopení projevu. Podle Weinreicha se i přesto jedná o druh interference, který srozumitelnosti škodí ze všech nejméně (1979, s. 21).

Gramatická interference je založena na sémantických a formálních podobnostech a rozdílech mezi jazykovými systémy mateřského a cizího jazyka (Lekova 2010, s. 322). Mezi příklady tohoto jevu se podle Choroleeve řadí nesprávné pořadí slov, nevhodné užití zájmen, časování, slovesného způsobu a v angličtině například i nesprávné použití členů (2009, s. 7). Jako problematickou oblast v jazykové kombinaci angličtina-čeština Hopkinson upozorňuje na ohýbání slov, konkrétně použití genitivu (2007, s. 21). Nejedná se samozřejmě o úplný výčet oblastí, ve kterých se může tato interference objevovat, ale je možné ji shrnout jako veškeré porušení norem gramatické struktury způsobené působením struktury cizího jazyka. Jelikož je gramatická správnost potřebná pro porozumění, je zásadní, aby byl daný úzus jazyka po této stránce dodržován. V tradičním pojetí je tato kategorie nadřazená interferenci morfologické a syntaktické.

---

⁷ Původní znění: „[...] a transference of native (L1) phonology into the foreign language (L2) being spoken.“

Benson uvádí, že je interference na úrovni **morfologie** méně ovlivněna (2002, s. 69). Lamberger-Felber a Schneider píše, že nastává, pokud se do cílového jazyka přenesou morfologická struktura jazyka zdrojového, popř. i jeho neplnovýznamová slova (2008, s. 219). Co se týče jazykové kombinace angličtina-čeština, Hopkinson uvádí, že jedním z nejčastějších případů morfologické interference v rámci těchto dvou jazyků nastává, když český morfologický systém umožňuje jednodušší a pravidelnější záměnu slovních druhů ve srovnání s angličtinou, jako je změna sloves na podstatná jména a změna podstatných jmen na přídavná jména (2007, s. 18).

Ortografická interference, jak ji popisuje Choroleeva, se projevuje v psané formě jazyka, kdy se mění pravopis slov pod vlivem mateřského jazyka (2009, s. 6). Tento typ interference je více relevantní v překladu, který má z velké části formu psanou, nicméně se opět jedná spíše o chyby, kterými disponují studenti jazyka. Brauer ale přichází se zajímavou poznámkou, že čím jsou dva jazyky ortograficky podobnější, tím se zvyšuje výskyt interference (1998, s. 318). To se samozřejmě netýká pouze ortografické interference, ale všech ostatních druhů. Tento jev nastává díky tomu, že v důsledku podobnosti jazyků mohou jednotlivci mylně aplikovat úzus jednoho jazyka na druhý kvůli domněnce, že jsou si jazyky podobnější ve více oblastech, než v kolika opravdu jsou.

Pragmatická interference se týká zvyklostí v rámci formality a žánrů. Z hlediska porozumění je tolerance k tomuto typu interference ve srovnání s ostatními vyšší.

Interference **syntaktická** se pozná podle stavby věty: části věty (nebo celý text) jsou v cílovém jazyce uspořádány dle syntaktických pravidel jazyka zdrojového. To může ve výsledku působit nepřírozně a v horších případech i pozměnit celý význam věty či textu. Tento typ interference je podstatně snadnější identifikovat v psané podobě, pokud je text k dispozici ve zdrojovém i cílovém jazyce (příkladem může být doslovný překlad slova za slovem). Je také nutné podotknout, že čeština je syntetický jazyk, zatímco angličtina je jazyk analytický, což ovlivňuje slovosled: v českém jazyce je slovosled relativně volný, zatímco v angličtině má určitou gramatickou funkci, což omezuje jeho variace.

1.2.6.1 Lexikální interference

Lexikální interference se projevuje jak v mluvené, tak v psané formě. Lamberger-Felber a Schneider tento typ interference popisují jako přímý převod slova nebo fráze

do cílového jazyka bez překladu anebo použití překladu s nesprávným sémantickým, konotativním či funkčním významem (2008, s. 219). Mezi příklady lexikální interference Lekova uvádí špatné použití slov, generalizaci či specializaci (rozšíření či zúžení) významu slova a nesprávné použití cizích přípon, které v cílovém jazyce neexistují (2010, s. 321–322). Nejedná se samozřejmě o úplný výčet možných chyb na této úrovni interference.

Thorovský (2010, s. 126–128) rozděluje lexikální interferenci poměrně obecně na interferenci povrchově lexikální, sémantickou, idiomatickou, kulturní a interferenci v kolokaci. Povrchově lexikální interference je způsobena vnějšími faktory a projevuje se chybným přeložením slov, např. pod vlivem shodné etymologie. **Sémantická** interference je zapříčiněna odlišným popisem a rozdělením sémantického pole v zdrojovém a cílovém jazyce. Nejčastěji ji způsobuje polysémie výrazů či neúplná ekvivalence překladu. Idiomatická interference je založena na nesprávně pochopených a následně špatně přeložených idiomech, často z důsledku neznalosti. **Kulturní** interference se týká cizích reálií, jež jsou cílovému posluchači či čtenáři neznámé. Interference v kolokaci je způsobena různými kolokacemi slov a výrazů v jazycích.

Poněkud konkrétněji Dailidénaité a Volynec rozdělují lexikální interferenci do několika kategorií: kalk, výpůjčky, falešní přátelé, nepřevedená jména a zkratky, falešná příbuzná slova (*false cognates*), homofony, metafory, neologismy, ekvivalenty a zvláštní kategorii, která je relevantní v translatologii – tzv. frazeologický jazyk překladu (*phraseological translationese*) (2013, s. 36–37). Kalk je slovo původem z cizího jazyka, které bylo do mateřského jazyka převedeno doslovným překladem. Výpůjčka je slovo převzaté z cizího jazyka, které bylo do mateřského jazyka začleněno. Falešní přátelé jsou nesprávné překlady na základě podobnosti ekvivalentu v cílovém jazyce. Kasparé uvádí, že se může jednat o slova, jejichž etymony (prvotní formy a významy) v jiném jazyce postupem času získaly jiný význam, nebo se jedná o slova, která vstoupila do jazyků skrze třetí jazyk (2011, s. 69). Také je zajímavé, že čím větší je kontakt mezi jazyky, tím roste pravděpodobnost výskytu falešných přátel (*ibid.*). Nepřevedená jména a zkratky mají v cílovém jazyce vlastní ekvivalent, jenž se liší od cizího originálu. Falešná příbuzná slova Gernsbacher a Shlesinger konkrétně definují jako „slova, která jsou fonologicky podobná, ale jejich významy sdíleny nejsou nebo jsou sdíleny pouze částečně“ (1997, s. 123).⁸ Ty mohou tlumočníka v rychlosti projevu

---

⁸ Původní znění: „[...] false cognates (words that are phonologically similar but whose meanings do not overlap, or overlap only in part).“

svádět k nesprávnému překladu, což Gernsbacher a Shlesinger potvrzují: s rychlejším tempem projevu roste pravděpodobnost užití falešných příbuzných slov – tlumočnick se totiž musí nejprve rozhodnout, zda se jedná o falešné či skutečné příbuzné slovo, potlačit nesprávný výraz a najít vhodné správné řešení v cílovém jazyce, a to může vést k většímu kognitivnímu náporu (ibid., s. 123–124). Homofony jsou slova, která stejně zní, ale jejich význam anebo psaná stránka se liší. Problém nastává, když má řečník neznámý anebo těžký přízvuk, díky čemuž může být rozpoznávání podobně znějících hlásek obtížnější a tlumočnick se musí více soustředit na kontext zprávy. Gernsbacher a Shlesinger ale dodávají, že s lepší znalostí jazyka roste i schopnost lépe rozpoznávat homofony (ibid., s. 124). Metafory se stávají chybou, pokud jsou nesprávně přeloženy. Může se tak stát, protože v cílovém jazyce neexistuje vhodný ekvivalent nebo je ekvivalent obtížnější správně formulovat. Neologismy jsou nová slova a fráze, které byly převzaty z cizího jazyka a dosud nejsou v cílovém jazyce běžně používány. Ekvivalenty v tomto kontextu představují ekvivalenty v cílovém jazyce, jež mají nesprávnou sémantickou, konotativní či funkční hodnotu. Poslední kategorii, kterou Dailidénaité a Volynec zmiňují, autorky formulovaly samy, a jedná se podle nich o doslovný překlad slova za slovem či význam za významem, jenž byl nesprávně pochopen tlumočnickem a narušuje projev v cílovém jazyce (2013, s. 37).

Na lexikální interferenci se obvykle pohlíží jako na interferenci negativní a nechtěnou, které je nutné se vyhnout. Podle Newmarka jsou to ale právě interference kulturní a také idiolektální, jež obohacují v literární tvorbě překlad (1991, s. 78).

1.3 Interference při tlumočení

Interference v oblasti překladu a tlumočení se od interference v běžné mluvě či psaní liší. V první řadě se překladu a tlumočení věnují profesionálové, kteří dobře ovládají zdrojový i cílový jazyk. Existují samozřejmě i případné výjimky (např. amatérští překladatelé či tlumočníci-laikové v komunitním tlumočení), ale obecně se translatologii nevěnují lidé, kteří jazykům dobře nerozumí. Zároveň jsou během studia a tréninku tlumočení na negativní interferenci upozorňováni a neustále se jí snaží vyhnout. To ale neznamená, že jsou s větší zkušeností výsledné texty a projevy imunní vůči jakékoli jazykové interferenci. V některých případech je tomu úplně naopak: v překladu může stavba věty svádět překladatele k syntaktické interferenci a při tlumočení může větší kognitivní nápor na tlumočnicka vést k mnoha interferenčním chybám. Lauterbach a Pöchhacker píší, že mezi druhy tlumočení, které jsou nejvíce

náchylné k většímu výskytu interferencí patří simultánní tlumočení a tlumočení z listu (2015, s. 194). Je nutné podotknout, že náročná povaha tlumočení málokdy vede k dokonalému výsledku. Bakti poukazuje na to, že jak začátečníci, tak profesionální tlumočníci mohou ve svém projevu vykazovat časté chyby, mezi které se řadí: opakovaný začátek části projevu, gramatické chyby a nesprávný začátek projevu – ty jsou spojeny s problémem na lexikální a gramatické úrovni plánování projevu (2009, s. 12). Tyto a další chyby, jež nemají interferenční původ (jako jsou např. nedokončené věty, váhavý přednes, hezitační zvuky atp.), z velké části ovlivňují kvalitu projevu a v závažnějších případech také pro posluchače znesnadňují pochopení. Následující část práce bude obsahovat pohled na problém interference z translatologického hlediska, s důrazem na oblast tlumočení.

Kromě znalosti lingvistických faktorů, které mohou ovlivňovat výskyt interferencí v projevu, je nutné, aby nebyly zanedbány i extralingvistické faktory. Weinreich uvádí řadu činitelů, které se z velké části týkají komunikace mezi bilingválně mluvícími lidmi, ale je možné zde vybrat i faktory týkající se tlumočení: znalost zdrojového a cílového jazyka, specializace na téma projevu a tolerance posluchačů vůči chybám způsobeným negativní interferencí (1979, s. 3). Dobrá znalost obou jazyků je základním předpokladem pro tlumočení. Tlumočnick by měl mít dobrý obecný přehled, ale pokud se chystá tlumočit vysoce specializované téma, zvláště se složitější a neznámou terminologií, nesmí se zanedbat příprava. A nakonec, tolerance vůči interferenci se liší dle prestiže situace. Při některých zakázkách může být od tlumočnicka očekáván výkon s minimálním výskytem chyb, zatímco v méně formálních situacích mohou být chyby více tolerovány.

Jedním ze základních požadavků pro tlumočení, jak píše Christoffels a de Groot, je provést přednes v cílovém jazyce tak, aby neobsahoval žádné střídání jazykových kódů (2005, s. 458). Tlumočnick ale pracuje s oběma jazyky zároveň, proto je zásadní, aby je dobře ovládal a měl nad nimi kontrolu. Gao udává, že jazyková interference ovlivňuje jak podobu, tak obsah projevu v cílovém jazyce, přičemž interference ve verbální části projevu zhoršuje jeho přijatelnost (2013, s. 1195). V ideálním případě bude mít tlumočnick optimální podmínky k tlumočení, mezi které Gernsbacher a Shlesinger řadí tlumočnickovu znalost výchozího a cílového jazyka na úrovni (nebo blízko úrovně) rodilého mluvčího, vyhovující rychlost řečnickova projevu, který je tlumočnickovi známý a jednoznačný, obsahuje dostatek kontextových a lingvistických informací a má relativně jednoduchou stavbu věty (1997, s. 122). Ne všechny tyto

prvky jsou ale ovlivnitelné samotným tlumočnickem. Zatímco znalost jazyků musí tlumočnick ovládat sám, projev mu ve většině případů dodán celý nebude. Stejně tak je sice možné, aby s řečníkem předem probral, jak bude tlumočení probíhat, ale rychlost projevu, stavbu vět a co a jak je řečeno ovlivnit nemůže. Tyto prvky ideální situace sice tlumočení usnadňují, ale nejsou naprosto nezbytné.

Mauranen píše, že protože se překlad a tlumočení nachází v situaci, kdy jsou jazyky v kontaktu, dá se už dopředu očekávat mezijazyková interference (2004, s. 67). Franco Aixelá dodává, že pouhá přítomnost interference ve výsledném díle ukazuje, že se jedná o překlad (2009, s. 75). V takovém případě je nutné zvážit, do jaké míry je pro cílového konzumenta interference přijatelná. V překladu beletrie je obvykle cílem, aby čtenář dílo četl přirozeně jako originál, tudíž by vliv cizího jazyka měl být minimální a nemělo by se mu aktivně připomínat, že se jedná o překlad. V jiném typu překladu se naopak může favorizovat opak a čtenář si je vědom, že se jedná o překlad. Stejně je tomu při tlumočení. Posluchač si je vědom, že dochází k převodu z jednoho jazyka do druhého (většinou se tak děje i před jeho očima), a vše probíhá v rámci velmi krátkého časového úseku, tudíž je tolerance vůči interferenci poněkud větší – od tlumočení nelze očekávat výkon, jenž by byl srovnatelný s úrovní překladu. Negativní interferenci, jež znesnadňuje či dokonce úplně zabraňuje pochopení, je ale nutné se vyhýbat. Franco Aixelá mezi typy interference, kterým je potřeba se vyvarovat, řadí hlavně interferenci lexikální a syntaktickou, protože příjemci neradi vynakládají nadbytečné úsilí, aby se vyznali v lexikální a syntaktické interferenci, která značně znesnadňuje porozumění zprávy (2009, s. 77). Současně se ale jedná o typy interference, které se při tlumočení objevují nejčastěji (Dailidénaité a Volynec 2013, s. 38). Je proto potřeba si na ně dát obzvláště pozor. Lamberger-Felber a Schneider píší, že interference fonologická, lexikální a morfosyntaktická není typická pouze pro tlumočení – vyskytuje se i v běžné vícejazyčné komunikaci bez prostředníka – uvádí ale, že mezi případy interference, která jsou charakteristické pro (zvláště simultánní) tlumočení patří problémy s mluvnickou shodou a tzv. „simultánní zkrat“ (2008, s. 219). Když je mluvnická shoda (konkrétně shoda položek výchozího a cílového jazyka v oblasti osoby, čísla a rodu) nesprávně použita, ne vždy se tato interference dá zařadit do morfosyntaktické kategorie. Při tlumočení není tento problém spojen s *langue*, ale s akustickou anebo vizuální stránkou části výchozího projevu (ibid., s. 221). Simultánní zkrat (poprvé jej definoval Kock v roce 1993) pak spočívá v nesprávném užití informací v cílovém

projevu: nové informace výchozího jazyka se míchají s informacemi, které tlumočnick již zpracoval, ale ještě neverbalizoval (ibid., s. 220).

Mezi jednu z hlavních a zajímavých příčin interference v translatoologii (konkrétně v jazykové kombinaci angličtina-čeština), Hopkinson řadí nedostačující referenční materiály, kterými jsou nejčastěji slovníky: problém spočívá v tom, že sémantická pole obou jazyků mohou být segmentována jinak, a v tom, že překladatelé podvědomě hledají přesný syntaktický ekvivalent mezi lexikálními jednotkami obou jazyků (2007, s. 14). Těmito problémy nedisponují pouze překladatelé, i když je nasnadě se domnívat, že využívají slovníků podstatně častěji než tlumočníci. Během překladu mají možnost si kdykoli pohodlně vyhledat slova či fráze v daných slovnících, zatímco pro tlumočníky tato možnost z velké části existuje pouze v rámci přípravy – během samotného tlumočení, pokud mu nepomáhá kolega, má velice málo času, možností a materiálů na to, aby si cokoli vyhledal. Jako příklad neekvivalentní segmentace Hopkinson uvádí možnost, že jedno české slovo má více referentů, než jeho různé anglické ekvivalenty (např. české slovo „cíl“ v sobě obsahuje ekvivalenty, které jsou v angličtině různé: „aim“ a „destination“) (ibid., s. 15). Co se týče anglicko-českých slovníků, dodává Hopkinson, obsahují většinou více než jednu alternativu pro překladový ekvivalent, ale problém spočívá v tom, že běžné slovníky neobsahují kontextové informace, a obvykle lidem spočine v mysli první překladový ekvivalent, jenž slovník nabízí (ibid., s. 16).

V mluvené řeči se interference může objevovat i ve zvukové stránce projevu. Bóna a Bakti ve své práci zkoumaly chybný přízvuk (*stress*) při simultánním tlumočení, a výsledky ukázaly, že je přízvuk projevu v cílovém jazyce do určité míry udán přízvukem projevu ve zdrojovém jazyce (2009, s. 42). To ale záleží na jazykové kombinaci – čeština má slovní přízvuk pevný, tedy nejčastěji na první slabice, zatímco v angličtině to není tak jednoznačné, protože má přízvuk pohyblivý. Může se tedy předpokládat, že rodilý mluvčí češtiny nebude mít zásadní problém s přízvukem při převodu z cizího jazyka do češtiny, ale při převodu z češtiny do cizího jazyka s pohyblivým přízvukem, jako je např. angličtina, problémy nastat mohou.

Co se týče jazykové kombinace, vliv na četnosti výskytu interferencí má i to, zda se tlumočí z cizího do mateřského jazyka či naopak. Dailidénaité a Volynec ve své studii uvádí, že tlumočení do mateřského jazyka (v tomto případě to byla litevština) obsahovalo méně negativní lexikální interference, než tlumočení do cizího jazyka (angličtina): interference při tlumočení do mateřského jazyka spíše jen zhoršila

plynulost projevu, zatímco interference při tlumočení do cizího jazyka více znesnadnila pochopení projevu (2013, s. 47). Dále také dodávají, že je obtížné se úplně vyhnout lexikální interferenci, ale pokud negativně nezkrusluje projev, je možné ji tolerovat (ibid., 47–48).

Případů, kdy v cílovém jazyce chybí překladový ekvivalent nebo je složitější jej identifikovat, je velké množství. Baker uvádí výčet problematických faktorů, které se týkají ekvivalence: prvky zdrojové kultury, koncept výchozího jazyka dosud není v cílovém jazyce lexikalizován, slovo výchozího jazyka je sémanticky složité, význam výrazu je ve výchozím a cílovém jazyce odlišný, cílový jazyk nemá nadřazený pojem, cílový jazyk nemá podřazený pojem, existují rozdíly ve fyzickém či mezilidském pojetí konceptu, existují rozdíly v expresivním pojmenování, existují rozdíly ve tvaru výrazů (např. přípony a předpony, jež v angličtině mají propoziční účel, nemají v cílovém jazyce ekvivalent), existují rozdíly v četnosti a účelu užití určitých slov, a problémy falešných přátel (2011, s. 18–23).

I když je interference běžně považována za chybu, existují případy, kdy je vhodné se uchýlit k praktikám, které využívají interferenci. Franco Aixelá mezi tyto situace zahrnuje nutnost zachování terminologie anebo žargonu zdrojového jazyka, případy, kdy daný jev v cílovém jazyce neexistuje, a případy, kdy je potřeba zachovat prvky zdrojové kultury (2009, s. 79). Interference pak může usnadnit porozumění a komunikaci mezi zdrojovým a cílovým účastníkem komunikace.

Lamberger-Felber a Schneider část své studie věnovaly tomu, zda připravenost na tlumočení ovlivňuje četnost výskytu interferencí v tlumočnickém projevu (2008, s. 221–223): první ze tří skupin tlumočnicků byl před tlumočením poskytnut text projevu a dostatek času si ho připravit, druhé skupině byl poskytnut text projevu, ale bez času na přípravu, a poslední skupině text poskytnut dopředu nebyl. Výsledky pak ukázaly, že první skupina tlumočnicků ve srovnání s třetí skupinou vykázala větší výskyt případů interference. Výsledky druhé a třetí skupiny se zásadně nelišily. Lamberger-Felber a Schneider poté usuzují, že větší vliv na četnost výskytu interferencí nemá (ne)připravenost textu, ale tlumočnické strategie jednotlivců. Co se týče jazykových plánů, nejvíce se vyskytovala interference lexikální a morfosyntaktická. Autorky rovněž poznamenávají, že faktory jako je časová prodleva (*time lag*), délka tlumočení, sémantické odchylky a lexikální variabilita nemají na výskyt interferencí zásadní vliv. Rovněž je zajímavé, že ze všech projevů, které v rámci studie proběhly, většina (80 %) tlumočnicků považovala za jejich nejlepší tlumočnický výkon projevy, které obsahovaly

nejvíce případů interference. Z toho plyne, že tlumočníci samotní nepovažují výskyt interferencí za tak důležité kritérium v hodnocení kvality projevu ve srovnání s např. nechtěnými výpustkami či překladovými chybami (ibid., s. 234–235).

1.3.1 Strategie na zvládnutí interference při tlumočení

Projev v cílovém jazyce bez jakékoli známky negativní interference je ideálním cílem, nicméně v praxi se tohoto cíle jen málokdy dosáhne. Interferenci je ale možné se do určité míry vyhnout, čemuž pomáhají strategie na kontrolu četnosti interferencí v cílovém projevu. Gao přichází s několika obecnými body, jak se vyhnout negativní interferenci (2013, s. 1197): tlumočník by si měl být vědom rozdílů mezi danými jazyky, měl by dodržovat gramatická pravidla cílového jazyka a měl by používat interpretativní přístup k tlumočení (autorkou je Danica Seleskovitch, která tuto teorii poprvé formulovala r. 1968 – základem je porozumění projevu, deverbalizace a následná reformulace). Kromě těchto základních postupů Gao uvádí i několik konkrétnějších strategií (ibid., s. 1198): dodržování lineárnosti, využívání anticipace a principu ekonomie. Angličtina a čeština mají obecně stejný základní slovosled (podmět – přísudek – předmět), i když samozřejmě existují výjimky. To poskytuje základ pro lineárnost, která posiluje plynulost projevu a pomáhá s udržováním vhodného časového odstavu při simultánním tlumočení. Anticipace může tlumočník využít jak po lingvistické, tak extralingvistické stránce. Do principu ekonomiky se řadí takové postupy, jako je zjednodušení, výpustka, zkratka, přibližný nástin slova atp. Tlumočník se tak může vyhnout problematickým jevům výchozího jazyka, jež by mohly způsobit nechtěnou interferenci, a zároveň si vhodně zkrátí a zjednoduší projev tak, aby mohl lépe zvládat jeho následující část. Další, kdo uvádí, na co se má v překladu soustředit, aby se tak vyhnulo nepřírozeně znějícímu výkonu, je Newmark (1988, s. 21): podle něj je nutné si dávat obzvláště pozor na slovosled, falešná příbuzná slova, vhodné použití gerundia a infinitivu, a užití slov a výrazů, které jsou v dnešní době v cílovém jazyce zastaralé. Co se týče problémů s infinitivem a gerundiem, ty jsou mnohem častější v angličtině – gerundia se v češtině nevyskytují.

V cílovém jazyce může být těžší nalézt správný ekvivalent. Baker uvádí několik obecných strategií, které pro překlad problematičtějších ekvivalentů používají profesionální překladatelé a tlumočníci nejčastěji: překlad obecnějším výrazem, překlad neutrálnějším slovem, nahrazení výchozího kulturního prvku prvkem cílové kultury, použití výpůjčky (popř. i s vysvětlením), parafráze použitím souvisejícího slova,

parafráze použitím nesouvisejících slov, vynechávka a překlad za pomoci vyobrazení (např. obrázek v překladu, gesta v tlumočení) (2011, s. 23–43).

Obecně by se tlumočnický měl v případě obrazných pojmenování vyhnout doslovnému překladu, protože tím metafory ztrácí svůj význam. V ideálním případě existuje v cílovém jazyce sémanticky ekvivalentní metafora. Pokud tak ale není, Gernsbacher a Shlesinger nabízí dvě možné strategie, jak metafory přetlumočit: tlumočnický může využít kalku a v cílovém jazyce vytvořit lexikální ekvivalent, který se ale sémanticky liší, nebo metaforu popsat pomocí parafráze (1997, s. 133). Vhodnost obou strategií je pak určena dle kontextu projevu. První možnost se může zdát jako méně vhodná, ale např. Azuma je toho názoru, že pokud jsou obrazná pojmenování použita v kontextu, posluchači by měli pochopit, co tím tyto výrazy naznačují (2009, s. 190). Tyto strategie Baker rozšiřuje se svými postupy, jak přeložit problematické idiomy: je možné použít idiom, který má podobný význam a formu, použít idiom, který má podobný význam, ale jinou formu, vypůjčit si idiom výchozího jazyka, parafrázovat, vynechat vtipnou slovní hříčku idiomu a vynechat idiom úplně (2011, s. 73–85). V neposlední řadě se v rámci kontextu musí zvážit i několik prvků, jež mohou ovlivnit volbu metafor v cílovém jazyce. Newmark mezi ně řadí status, četnost výskytu, případnou zastaralost, rejstřík, přirozenost a vhodnost užití v dané situaci (1991, s. 84). V ideálním případě tlumočnický přeloží idiom vhodným ekvivalentem v cílovém jazyce, ale ne vždy je tento přístup možný. Pokud s idiomem tlumočnický není vůbec obeznámen nebo je hledání správného ekvivalentu komplikované, může být obtížné jej správně přeložit.

Tlumočnické strategie, které se zaměřují na interferenci, mohou tlumočnický vystavovat nadbytečnému náporu, což zmiňuje Gile (2009, s. 232): neustálá kontrola interferenčních jevů může u tlumočnicků vést k větší únavě a s tím spojenými účinky. Pokud se tedy tlumočnický neustále soustředí na potlačení interference, může to mít z dlouhodobého hlediska negativní dopad na jeho výkon. Proto se nesmí zapomenout na to, že „interference není vždy projevem překladatelovy neznalosti. Dochází k ní automaticky v mozku všech, kdo pracují s cizím jazykem, a do překladu se vkrádá okamžitě, jakmile překladatele přepadá únava“ (Kufnerová, et al. 1994, s. 52).

2 Praktická část

Praktická část této práce obsahuje analýzu tlumočnických nahrávek studentů oborů Angličtina se zaměřením na komunitní tlumočení a překlad, a Angličtina se zaměřením na tlumočení a překlad. Tato analýza se soustřeďuje na ukázky jazykové interference.

2.1 Sběr dat

Nahrávky tlumočení byly posbírány v rámci akce „Tlumočnický maraton“, která byla pořádána na Katedře anglistiky a amerikanistiky dne 9. 3. 2018. Události se účastnili studenti 1. a 3. ročníku bakalářského studia Angličtina se zaměřením na komunitní tlumočení a překlad, a studenti 1. a 2. ročníku magisterského navazujícího studia Angličtina se zaměřením na tlumočení a překlad. Během workshopu studenti tlumočili jak konsektivní, tak simultánní nahrávky různé tematiky, a vyzkoušeli si i tlumočit simulované situace z reálného života.

Pro účely práce byly vybrány nahrávky simultánního tlumočení dvou videí z anglického do českého jazyka, které byly pořízeny v počítačové učebně přizpůsobené pro trénink tlumočení.

První video, které studenti tlumočili, má název „Leaving the Cult of Happiness | Keely Herron | TEDxJacksonHole“, bylo na webovou stránku YouTube nahráno dne 26. 9. 2017 a má celkovou délku 14:43 minut. Přednášející je rodilá mluvčí angličtiny, která před publikem mluvila o tématu sociálních stigmat a traumat. Tlumočnickům byl před samotným tlumočením poskytnut glosář obsahující 16 anglických slov, frází, vlastních jmen a citátů, jež pořadatelé akce považovali za problematičtější. Kompletní glosář:

The Tim Ferriss Show, Tim Ferris – The 4-hour Workweek, Vince Vaughn – Wedding Crashers, to be ashamed, overcome one’s trauma, counselor, compassion, to be sexually abused, badge of shame, mental illness, whack-a-mole game, #blessed, festering, mason jar, Robert Frost: “The best way out is always through.”, Leonard Cohen: “There is a crack in everything, it’s where the light gets in.”

Druhé video, jež bylo vybráno pro analýzu, nese název „Simon Sinek on Millennials in the Workplace“ a bylo na YouTube nahráno dne 29. 10. 2016 o celkové

délce 15:00 minut. Přednášející je rovněž rodilým mluvčím angličtiny a hovořil v rámci talk show o problémech generace Y (nebo také generace mileniálů). Seznam slov, který byl tlumočnickům dopředu poskytnut, obsahoval 18 položek:

Millennials, tough to manage, entitled, narcissistic, self-interested, unfocused, parenting – technology – impatience – environment, honors classes, self-image, self-esteem, dopamine, approval of peers, stresses and anxieties, superficial, coping mechanisms, instant gratification, job fulfillment, to overcome something.

Před každým tlumočením měli studenti možnost si během 10–15 minut vyhledat vhodné překlady položek glosáře do češtiny a tematicky se připravit na nadcházející projev. V reálné situaci tlumočnick pouze velice zřídka dostane předem k dispozici celý projev nebo připravený glosář, nicméně ale dopředu ví, jaká bude tematika projevu a může se na ni proto připravit. Rovněž, jak již bylo zmíněno v kapitole 1.3, Lamberger-Felber a Schneider uvádí, že tlumočnické strategie jednotlivců mají na výskyt interferencí v projevu větší vliv než to, zda mají projev připravený či nepřipravený (2008, s. 235). Studenti mají možnost si připravit určitá vybraná slova a fráze, ale neznají daný kontext, který může v různých případech vést k odlišnému překladu. Připravení glosáře předem (nebo i celého projevu) není pro studenty ničím neobvyklým a jedná se o strategii, která je v hodinách tlumočení běžně využívána.

Co se týče tlumočnických zkušeností subjektů, přístupy autorů odborných studií se liší. Lamberger-Felber a Schneider například pro účely studie využily dvanáct konferenčních tlumočnicků, kteří měli alespoň deset let zkušenosti s profesionálním tlumočením (2008, s. 221). Subjekty studie od autork Dailidénaité a Volynece byli dva studenti, kteří absolvovali pouze dva semestry hodin simultánního tlumočení a neměli téměř žádnou zkušenost s profesionálním tlumočením (2013, s. 38). Je možné, že nezkušení tlumočníci ve svých projevech mají více případů interferencí, ale jazykovému vlivu cizího jazyka se nevyhnou ani zkušení tlumočníci. Předmětem zkoumání je deset tlumočnických projevů od studentů tlumočení, kteří mají s tlumočením rozličné zkušenosti, nicméně se doposud nachází ve stádiu tréninku a dosud nejsou profesionály.

Konkrétně byl projev č. 5 tlumočen studentem 1. ročníku bakalářského studia, projevy č. 1, 3, 4, 6, 8 a 10 tlumočeny studenty 3. ročníku bakalářského studia, projevy č. 2 a 9 studenty 1. ročníku magisterského studia a projev č. 7 studentem 2. ročníku

magisterského studia. Vzorky byly odebrány celkem od 7 studentů, přičemž projevy č. 1–3 a 8–10 byly tlumočeny ve stejném pořadí stejnými třemi studenty.

Byla provedena transkripce originálních projevů i tlumočnických nahrávek studentů. Ty jsou spolu s audionahrávkami dodány na přiloženém CD. V transkriptech byly zahrnuty nesprávně vyslovená slova a slova, která nevyhovují gramatické stránce jazyka (např.: používání „bysme“ namísto „bychom“), aby byly projevy ponechány ve svém úplném, neupraveném formátu. Zároveň byly zaznačeny i nedokončené věty pomocí trojtečky. V transkriptech nebyly zahrnuty hezitační zvuky a délky pauz, které nejsou pro analýzu interferencí přímo relevantní.

2.2 Analýza korpusu

Následující část obsahuje analýzu deseti vzorků simultánního tlumočení s důrazem na ukázky interference, které budou zařazeny dle kategorizace popsané v kapitole 1.2. Ukázky č. 1–7 jsou tlumočení videa „Leaving the Cult of Happiness | Keely Herron | TEDxJacksonHole“ a ukázky č. 8–10 jsou tlumočení videa „Simon Sinek on Millennials in the Workplace“.

V analýze nebude diskutována kvalita tlumočení jako takového, tedy nebudou se brát v potaz faktory, jež působí rušivě (např. četnost výskytu hezitačních zvuků, dlouhé pauzy), nebo výpustky či nesprávnost převodu – pokud ovšem nejsou způsobeny interferencí, která je hlavním předmětem této analýzy. V kapitole budou probírány interferenční tendence studentů při simultánním tlumočení s příklady a ukázkami z jejich přednesu.

2.2.1 Interference pozitivní a negativní

Interference z jiných jazyků může v některých případech postupem času daný jazyk obohatit. V dnešní době český jazyk obsahuje nemalé množství původně anglických slov, která se vyskytují v běžné slovní zásobě. Někdy byla přejata včetně pravopisu, jako např.:

- (1) Original A: *I was on a **road trip** recently with one of my best friends and we were listening to The Tim Ferriss Show.*
- Tlum. č. 1: *Nedávno jsem byla na **road tripu** se svými nejlepšími kamarádi a podca... poslouchali jsme podcast Tim Ferriss Show.*

V jiných případech byly výslovnost anebo pravopis přizpůsobeny češtině:

- (2) Original B: *It's why we count the likes, it's why we go back ten times to see if... and if it's going, and if our... if my Instagram is growing slower, I would... did I do something wrong?*
- Tlum. č. 8: *Proto počítáme **lajky**, vracíme se k tomu a říkáme, jestli se něco pokazilo, když nemáme dostatek **lajků** na Instagramu nebo tak.*
- Tlum. č. 10: *Proto počítáme **lajky** a vracíme se desetkrát, jestli... a když na Instagramu nenaskakují **lajky**, tak si říkám, co se děje?*

Tento typ interference je možné zařadit do kategorie pozitivní interference. Zvláště v oblasti technologií a sociálních médií vznikají slova a fráze, které v angličtině zní velmi jednoduše, ale doslovný převod do češtiny je složitější. Například zmíněné slovo „like“: v angličtině jednoslovný slovesný výraz, že kterého bylo jednoduché vytvořit podstatné jméno stejného tvaru. V češtině je bohužel ekvivalent „to se mi líbí“ mnohoslovný a podstatné jméno by z něj šlo vytvořit velmi těžce, tudíž se dnes používá výpůjčka „lajk“. Ne vždy jsou ale výrazy integrovány do české slovní zásoby. V hovorové češtině se mohou běžně využívat, ale zatím nejsou běžně rozšířené:

- (3) Original A: *It's just that now with social media, we are... we can project how perfect we are to everybody, so that I think that I'm the only person that's like, sitting at home eating Pringles, while everybody else is like, in Italy **posting** gorgeous photos of themselves with inspirational quotes and all these things, and there's like seventeen hashtags and it's like: #blessed #gratitude and like, #wisdom.*
- Tlum. č. 5: *A byl tu vždycky, ale dneska skrz média můžeme ukazovat, jak perfektní jsme. A potom já sedím doma a myslím si, že jsem hrozná, ale všichni ostatní jsou úžasní a **pos ... sdílí** inspirační citáty a hashtagy, takové: #požehnání a #moudrost.*

Není úplně jisté, co se tlumočník snažil říct, nicméně je možné odhadnout, že se chystal říci „postovat“, což se hovorově používá namísto slova „sdílet“. Tento kolokviální ekvivalent může být běžně ve studentově slovní zásobě, a tak se jej chystal i použít

v tlumočení, nicméně se následně opravil. Toto nevhodné použití se řadí do kategorie negativní interference, která by, pokud by byla použita, znesnadnila pochopení věty.

Pokud je k dispozici více než jeden vhodný překlad, tlumočníci mohou využívat cizího slova namísto českého ekvivalentu:

(4) Originál A: *But if those are **acceptable** traumas, what are **unacceptable** traumas?*

Tlum. č. 1: *To jsou ale **akceptovatelná** traumata, ale jaká jsou **neakceptovatelná**?*

Tlum. č. 4: *A to jsou tyto **akceptovatelná** traumata, ale co jsou **neakceptovatelná** traumata?*

Tlum. č. 6: *Ale jako příklad tohoto **akceptovatelného** trauma, jaké jsou traumata, které jsou **neakceptovatelné**?*

Použití výraz „(ne)akceptovatelný“ namísto slova „(ne)přijatelný“ sice nešetří čas co se týče délky slova, ale tlumočnick může snadno a okamžitě převzít původem cizojazyčný ekvivalent a nemusí se snažit hledat český výraz, pokud jej hned nemá na jazyku – pokud to ovšem kontext dovolí, což v tomto případě platí.

(5) Originál B: *Where, for example, they were told that they were **special** – all the time.*

Tlum. č. 9: *Například jim rodiče říkali, že jsou **spe... úžasní** a rozmazlovali je.*

V tomto případě by ovšem převod slova „*special*“ na slovo „speciální“ vhodný nebyl. Jedná se sice o jeden z možných ekvivalentů, nicméně tento překlad by v daném kontextu nevyhovoval českému úzu. V úseku by jeho použití sice nevedlo k nepochopení původní zprávy, ale posluchači by působilo neohrabaně. Tlumočnick se naštěstí zastavil a použil správný překlad slova.

(6) Originál B: *Very frustrating for our parents, very important for us. It allows us to acculturate outside of our immediate families into the broader tribe, right? It's a highly, highly stressful and anxious*

period of our lives and we're supposed to learn to rely on our friends.

Tlum. č. 8: *Je to velice frustrující pro rodiče, ale pro nás je to důležité, protože musíme spolupracovat s našimi vrstevníky, a je to velice stresující **perioda** našeho života. Musíme se naučit spolupracovat s kamarády.*

Ne vždy se ale tlumočnickům podařilo si uvědomit negativní vliv cizího jazyka. Zde použití slova „perioda“ jakožto „období“ je nevhodné. Opět se ale jedná o chybu, kterou si sice posluchač uvědomí, ale nevede k zásadnímu nepochopení zprávy. Zajímavým případem nežádoucího působení anglického jazyka jsou problémy s přebíráním anglického tvaru slova:

(7) Originál B: *And they are accused of being entitled and **narcissistic**, self-interested, unfocused, lazy – but entitled is the big one.*

Tlum. č. 10: *A často je lidé obviňují z toho, že si o sobě moc myslí a jsou **narcisis ... narcističtí** a egoističtí a líní a nesoustředění – ale nejvíc to, že si o sobě hodně myslí.*

Tlumočnick č. 10 se nechal ovlivnit anglickým tvarem slova a téměř použil nesprávný slovní tvar „narcisistický“. Během projevu se ale opravil a použil spisovný překlad. Nejednalo se o jediný příklad, kdy cizí slovo způsobilo tlumočnickovi problémy:

(8) Originál B: *Apparently, **millennials** as a generation, which is a group of people, who were born approximately 1984 and after, are tough to manage.*

Tlum. č. 8: ***Milenialovo ... mileniálové**, jakožto generace, která byla narozena přibližně v roce 84 a později, jsou těžce zvládatelní.*

Zde je nutné poznamenat, že důvodem chyby nemusí být právě interference. Student se mohl pouze přeréknout kvůli nedostatečnému soustředění nebo kvůli tomu, že slovo „mileniálové“ je v českém slovníku celkem nové a není ještě dostatečně integrované v paměti mluvčího. Opakem může být situace, kdy je typický překlad slova v mysli až příliš integrován:

- (9) Originál B: *Which leads me to the fourth point, which is **environment**.*
Tlum. č. 9: *Což mě vede k **životnímu prostředí**.*

Slovo „*environment*“ se velmi často převádí jako „životní prostředí“ a tento překlad nejspíše běžného mluvčího cizího jazyka napadne jako první. V tomto případě ale projev neměl s životním prostředím nic společného a správným překladem mělo být pouhé „prostředí“. Jednalo se o jediného studenta, jenž se této konkrétní chyby dopustil. Nejedná se sice o interferenci vyvolanou právě tímto projevem, ale spíše o automatickou negativní interferenci jazyka jako takového. Tyto zvyklosti mohou vést i k dalším podobným chybám:

- (10) Originál A: *But it's like **the Hollywood ending**.*
Tlum. č. 5: *Ale je to jako v **happy endings Hollywoodu**.*

Anglická fráze „*happy ending*“ si našla jako výpůjčka cestu do českého jazyka. Tento překlad by v dané situaci byl vhodný, nicméně tlumočnick převzal i anglické množné číslo, které své místo v českém úzu nemá. Fráze nebyla ani skloňována, nejspíše proto, že říct „v happy endinzích“ zní velmi krkolomně. V neposlední řadě mohou mít negativní interference i tuto podobu:

- (11) Originál A: *It's just that now with social media, we are... we can project how perfect we are to everybody, so that I think that I'm the only person that's like, sitting at home eating Pringles, while everybody else is like, in Italy posting gorgeous photos of themselves with inspirational quotes and all these things, and there's like **seventeen** hashtags and it's like: #blessed #gratitude and like, #wisdom.*
Tlum. č. 3: *A existovalo to vždycky, ale teď, v době sociálních sítí, můžeme ukazovat všem, jak jsme šťastní. Takže pak si myslím, že já jsem jediná, která je smutná a cpu se brambůrkama. A ostatní jsou v Itálii, a fotí se a píšou k tomu inspirativní citáty a maj tam **seventeen**... **sedmnáct** hashtagů: #jsempožehnaná #mámštěstí a #moudrost.*

V tomto ojedinělém případě student omylem převzal anglické slovo namísto českého překladu. Jelikož si slova nejsou výrazově vůbec podobná – jak tomu je u některých výše zmíněných příkladů – jedná se nejspíše o chybu způsobenou nadměrným kognitivním nápořem. Jedná se o hrubý příklad negativní interference, jež by pro posluchače narušoval pochopení projevu. Tlumočník se ale naštěstí následně opravil.

2.2.2 Interference interlingvální a intralingvální

Studenti, kteří se zúčastnili tlumočení, ovládají anglický jazyk na velmi vysoké úrovni. Jakékoli ukázky interference, jež se v jejich projevu objevují, tudíž patří z velké části pouze do kategorie interlingvální interference. Zásadní příklady interference intralingvální v tlumočení nalezeny nebyly. Příklady interlingvální interference byly níže diskutovány v kapitole 2.2.6.

2.2.3 Interference statická a dynamická

Jedním z možných příkladů statické interference je cizí přízvuk. Mateřský jazyk všech studentů, od kterých byly odebrány vzorky tlumočení, je ale čeština, do které také tlumočili. Jelikož je statická interference spojena s nižší jazykovou kompetencí cizího jazyka a tlumočníci vykazují vysokou úroveň znalosti angličtiny, veškeré ukázky se řadí do interference dynamické – jedná se tedy o jednotlivé případy interference, jež se systematicky neopakují. Rovněž by pro určení statické interference bylo potřeba větší počet ukázek tlumočení od všech studentů, aby bylo možné je srovnat a identifikovat systematicky se opakující chyby. Jako příklad dynamické interference je možné uvést:

(12) Originál A: *And this shamed him, **he felt really bad about that**, but he did eventually learn to swim, and he talked about it.*

Tlum. č. 4: *A mluvila jsem s Timem Ferrissem a mluvili jsme o tom, jak, když jsme byli mladí, jako dítě byl šikanován a **cítil se o tom velmi špatně**.*

Je zřejmé, že překlad následuje strukturu anglického slovosledu. Nejenom, že se v případě tohoto výrazu jedná o doslovný překlad, ale daná ukázka nedodrhuje gramatická pravidla českého jazyka. Namísto „cítil se o tom velmi špatně“ by bylo vhodnější použít např. „cítil se kvůli tomu velmi špatně“. Jelikož se jedná pouze o ojedinělé použití tohoto převodu v tlumočení studenta, příklad je možná zařadit do dynamické interference.

2.2.4 *Interference zjevná a skrytá*

Zjevná interference je snadná na první pohled (či poslech) rozeznat. Určení interference skryté je poměrně obtížnější, protože se nejedná o gramaticky nesprávné vyjadřování, ale o idiomaticky ochuzené tlumočení, pro jehož určení je opět potřeba srovnat více projevů daného tlumočnicka. Příklad zjevné interference:

(13) Originál A: *What if I had just laid it out in the sun and let the wind and the rain and the light **transform** it?*

Tlum. č. 1: *Co kdybych ale vzala všechno to špatné a místo toho, abych je někam schovala, tak co kdybych je radši ukázala lidem, a nechala všechno a celý svět, aby je **transformoval**?*

V cílovém jazyce má tlumočnick v daném kontextu na výběr několik možností. Sloveso „*transform*“ je možné přeložit odpovídajícím slovem „transformovat“ nebo zvolit český převod „přeměnit“. První volba není gramaticky ani výrazově špatná, posluchač nemá problém pochopit význam věty, nicméně ve srovnání se slovem „přeměnit“ působí toto synonymum v projevu poněkud technicky. To ale pouze narušuje stylistickou stránku překladu a nikterak nenarušuje daný význam věty.

2.2.5 *Interference kvalitativní a kvantitativní*

Tato kategorie interference se do jisté míry rovná předchozí interferenci zjevné a skryté, ale vztahuje se na hodnocení kvality překladu či tlumočení. Kvalitativní chyby jsou na první pohled poznatelné, tedy zjevné, a kvantitativní chyby jsou skryté v tom smyslu, že se jedná pouze o stylisticky neobratné vyjadřování – může tak nastat např. kvůli nevhodně zvolenému synonymu:

(14) Originál A: *What if the word **victim** could be **redefined** as something closer to hero, so that the path some have tread would spare others from the same?*

Tlum. č. 4: *Co kdyby oběť mohla být **předefinována** na hrdinu?*

V příkladu se jedná o použití ekvivalentu, který v cílovém jazyce není nesprávný, ale působí velmi technicky. Jedná se o kvantitativní chybu.

2.2.6 Interference podle úrovně jazyka

Interference **fonologická** se týká tlumočení do cizího jazyka. Oba převody projevů ale probíhaly ve směru z angličtiny do češtiny, což je mateřský jazyk všech studentů, tudíž se na něj tento typ interference nevztahuje. Jediná cizí slova, která se v převodu objevila, byla cizí vlastní jména, které studenti dostali k dispozici v glosáři, tudíž s nimi byli obeznámení, a dále počestěná slova cizího původu, která jsou běžnou součástí moderní mluvy (např. lajky a hashtagy) – tyto výrazy proto nebyly ovlivněny fonetickou interferencí.

Rovněž se v této kapitole nebude probírat interference **ortografická**, jelikož se jedná o analýzu mluveného projevu.

Interference **gramatická**, do které se řadí interference **morfologická** a **syntaktická**, byla v tlumočení v menší míře zastoupena zvláště v kategorii syntaxe, díky povaze simultánního tlumočení. I morfologie ale nebyla opomenuta:

(15) Originál B: *Some people, quite by accident, discover alcohol, the numbing effects of dopamine, to help them cope with **the stresses and anxieties** of adolescence.*

Tlum. č. 10: *A někdo se začíná... někdo začíná záviset na alkoholu, aby se vypořádal se **stresy a úzkostmi**.*

Zatímco v anglickém jazyce není neobvyklé používat množné číslo vyznačených slov, v češtině je mnohem běžnější používat jednotné gramatické číslo. Tento výraz sice neporušuje pravidla českého jazyka – a v hovorové češtině se jedná o běžné užití – ale vzhledem k tomu, že tlumočnický přenesl číslo z cizího jazyka, se lze domnívat, že se jedná o případ morfologické interference. Mnohem častější gramatickou interferencí byla interference syntaktická:

(16) Originál A: *And **what I mean by an acceptable trauma is**... acceptable traumas are things that people can relate to.*

Tlum. č. 1: ***Co tím myslím je**, že to jsou věci, které když řeknete, tak lidi vědí, jak na to mají reagovat.*

V angličtině se jedná o větnou strukturu, která využívá *pseudo-clefting* nebo *preposing* (jako český ekvivalent je možné použít termín „rozštěpená věta/konstrukce“).

V anglickém jazyce se jedná o celkem běžnou větnou stavbu, ale pokud se její slovosled doslova následuje i v překladu do češtiny, jedná se o interferenční chybu. S podobnými doslovnými převody je možné se setkat např. v amatérských překladech, kdy se nezkušený překladatelé snaží o věrný překlad z angličtiny. U tlumočnicků ovládající jazyk na vysoké úrovni se ale může jednat o úmyslnou strategii. Namísto toho, aby tlumočnick při simultánním tlumočení čekal na zbytek věty a nechal tak posluchače čekat v tichu, zatímco řečník nepřetržitě hovoří, přeloží tak doslovně frázi, čímž získá více času a mentální kapacity na poslech a zpracování dalšího úseku. Nejlépe v úseku, kdy to čas dovolí. Jindy může toto doslovné a delší (ve srovnání s ideálním českým ekvivalentem) přeložení poskytnout čas, který je potřeba na zpracování následující obtížnější části věty. Této „interferenční strategie“ využívá více studentů:

- (17) Original B: *And that's because they're missing... there's a missing piece.*
Tlum. č. 8: *A to je proto, že jim něco chybí.*

Tlumočení (zvláště simultánní) je ve srovnání s překladem více tolerantní vůči podobným chybám, zvláště těm, které jsou syntaktického rázu. Někdy se jednalo o velmi nepatrné chyby, např.:

- (18) Original A: *So, I learned to **not talk about it**. And I learned to be as perfect as I can possibly be, and I pursued perfection like it was my job. And I wore that perfection like armor.*
Tlum. č. 2: *Tak jsem se naučila **nemluvit o tom** a snažila jsem se být tak dokonalá, jak jsem mohla. Dokonalost byla taková moje profese a tou ideji dokonalosti jsem měla jako brnění.*

Správný slovosled by v tomto případě byl „o tom nemluvit“. Vyznačený příklad následuje původní anglický slovosled. Jedná se pouze o velice nepatrný problém. Podobně na tom je i následující ukázka:

- (19) Original A: *All it takes is an open mind or an open heart, if you're right-brained, to shut your mouth and listen.*

Tlum. č. 5: *Všechno, co to vyžaduje, je otevřená mysl a srdce, uzavřít pusy a poslouchat.*

V některých případech ale tato strategie působí poněkud těžkopádně:

(20) Originál B: *They think it's them who can't deal.*

Tlum. č. 8: *Oni si myslí, že oni jsou ti, kteří za to můžou.*

Původní věta obsahuje důraz na zájmeno, který tlumočník ponechává, nicméně opakování zájmen je v této ukázce tlumočení do češtiny redundantní. Student se buď snažil získat více času na zpracování další části překladu nebo si v té chvíli neuvědomoval, že se jedná o chybu. Používání důrazu v překladu může být obtížnější:

(21) Originál A: *And when I talk about mine, overwhelmingly, in the past, it hasn't necessarily been a compassionate response where people are like: "Oh, you know, that was so inspiring that you survived all that gross stuff."*

Tlum. č. 1: *A když já jsem mluvila o svém traumatu, tak v minulosti jsem porozumění od lidí nedostala. Lidi mu říkají, že je inspirující, ale já tohle nechci slyšet.*

Tlumočník se správně snažil zdůraznit v převodu zájmeno, ale slovo by mělo v ideálním případě být na konci věty („A když jsem o svém traumatu mluvil **já**...“). Kdyby byl projev tlumočen konsektivně, tlumočník by měl více času si promyslet a uspořádat slovosled. V simultánním tlumočení, zvláště pokud je časový odstup mezi původním projevem a tlumočením malý, není možné činit větší pauzy a tlumočník se uchyluje k následování anglického slovosledu. Dalším příkladem je:

(22) Originál A: *What if I had just laid it out in the sun and let the wind and the rain and the light transform it?*

Tlum. č. 5: *Ale co kdybych vzala tyhle věci a místo uzako... uzamykání mimo jsem je vyložila a nechala déšť a vítr a slunce přeměnit to?*

V ukázce anglického projevu je sloveso na konci věty. Kvůli složitější větné konstrukci byl tlumočník nucen překládat bez toho, aby větu slyšel celou, tím pádem neměl jinou možnost než sloveso vložit na stejné místo, jako mělo v originálu, protože ve chvíli, kdy je konečně uslyšel, bylo už příliš pozdě. V některých případech je možné využít metodu anticipace a podle kontextu a známých informací odhadnout, co se řečník snaží říct. Ve výše zmíněné ukázce ale anticipace využito nebylo nebo její aplikace nebyla úspěšná. Složitá souvětí ale nejsou automatickým předpokladem pro syntaktickou interferenci, může se objevovat i v těch nejjednodušších větách:

(23) Originál B: *Ideas happen when our minds wander, and we go... and you see something: "I bet I could do that."*

Tlum. č. 8: *Něco uvidíme a řekneme si: „Mohl bych dělat tohle.“*

Původně velice jednoduché věty mohou rovněž díky nevhodnému doslovnému překladu získat složitý slovosled:

(24) Originál A: *So, I can tell my story tonight because I've done a lot of work since I moved to Jackson Hole three and a half years ago when I just packed it all up and decided to live the dream. 'Cause it is a dream, right?*

Tlum. č. 4: *Takže jsem schopná svůj příběh tady povykládat dnes. Rozhodla jsem se uskutečnit svůj sen.*

Nejenom, že se jedná o překlad následující anglický slovosled, kdy bylo příslovce času posunuto až na konec věty – což se nejspíše stalo díky tomu, že bylo na stejném místě i v originálu – ale překlad je i velice doslovný a obsahuje redundantní informace („Takže jsem schopná svůj příběh **tady** povykládat dnes.“) Sloveso „can“ mohlo být jednoduše přeloženo jako „můžu“ namísto „jsem schopná“. Dlouhý překlad, na kterém tlumočník ztratil drahocenný čas, mohl být jedním z důvodů, proč v daném segmentu nepřeložil více informací, jak je možné vidět z ukázky.

2.2.6.1 Lexikální interference

Lexikální interference byly ze všech jazykových rovin zastoupeny nejvíce.

V následujícím komentáři budou ukázky této interference zařazeny do podkategorií dle

Thorovského (povrchově lexikální interference, sémantická interference, idiomatická interference, interference v kolokaci a interference kulturní) a Dailidénaité a Volynece (kalk, výpůjčka, falešní přátelé, nepřevedená jména a zkratky, falešná příbuzná slova, homofony, metafory, neologismy, ekvivalenty⁹ a frazeologický jazyk překladu), které jsou blíže popsány v kapitole 1.2.6.1. Nutno podotknout, že některé kategorie těchto autorů se překrývají.

V tlumočení studentů se vyskytly jak „typické“ ukázky interference, tak ty, které není tak jednoduché rozpoznat. Jako příklad lexikální interference, již je těžké přehlédnout, je:

(25) Original B: *And because they confound the leadership so much, what's happening is **leaders** are asking the millennials: "What do you want?"*

Tlum. č. 9: ***Lídři** se ptají mileniálů, kde chtějí pracovat.*

Slovo „lídr“ je v českém jazyce již velmi zaužívané, nicméně spíše v oblasti politiky. Pro úplné uvedení kontextu má v originálu slovo „*leader*“ představovat šéfy či vedoucí v zaměstnání. Tlumočník č. 9 měl zřejmě s překladem slova problém, protože se stejný problém v jeho projevu objevil ještě jednou:

(26) Original B: *It's the corporations, it's the corporate environments, it's the total lack of good **leadership** in our world today that is making them feel the way they do.*

Tlum. č. 9: *Chyba je na tom, že nemají dobr... nemáme dobré... dobré, jakoby, **lídry** a...*

V druhém případě lze vidět váhavost a problémy, které tento termín působí. Ukázkou je možné zařadit do povrchově lexikální interference, konkrétně jako příklad ekvivalentu, který je umocněn tím, že tento překlad v českém jazyce sice existuje, ale je vhodné jej použít v jiném kontextu. Používání cizích slov namísto českých překladů nebylo ničím neobyčejným:

---

⁹ Pokud není uvedeno jinak, použití slova „ekvivalent“ v kapitole 2.2.6.1 odkazuje na jednu z kategorií lexikální interference dle Dailidénaité a Volynece (2013).

- (27) Originál A: *And other times it's more **figurative**, it's more social.*
Tlum. č. 1: *Jindy je to více **figurativní**, je to víc sociální.*

Namísto slova „figurativní“ by bylo množné např. říct „obrazné“. Tento překlad jako takový ve srovnání s předchozím příkladem není chybný. Tendence používat cizí slova ale může v nadměrné míře působit stylisticky nevhodně, zvláště v projevech, které jsou velmi neformální. Opět se jedná o povrchově lexikální interferenci a o ekvivalent. Dalším příkladem těchto kategorií je:

- (28) Originál A: *But all those ugly, sticky, messy things, that we kind of keep out of the cult of happiness, those are accepted too, and they're honored and supported, and they're talked through and they're **transformed** into something that's, maybe, a little bit closer to authentic happiness.*
Tlum. č. 6: *A že, ano, i jisté šťastné momenty jsou skvělé, ale i ty... ale i ty špatné věci, které se dějí, které nejsou uctívány v kultu štěstí, se můžou **přetransformovat** k něčemu, co je opravdové štěstí, ne jenom předstírané.*

Zatímco předchozí ukázka je více přijatelná, zde lze vidět nevhodné použití interferenčního slova. Nejenom, že se jedná o překlad, jež není stylisticky vhodný, ale přidáním předpony (která je pro význam slova zbytečné) působí tento překlad slova poněkud rušivě. Některých chyb se dopustilo i více studentů zároveň:

- (29) Originál A: *Sexual abuse, rape, **mental illness** and suicide.*
Tlum. č. 2: *Sexuální zneužívání, znásilnění, **mentální onemocnění** a sebevražda.*
Tlum. č. 4: *Sexuální zneužívání, znásilnění, sebevražda, **mentální choroby**.*
Tlum. č. 6: *Sexuální zneužívání – to je jedno z těch témat – znásilnění, **mentální duševní nemoci** nebo sebevražda.*
Tlum. č. 7: *To jsou například sexuální napadení, **mentální onemocnění**, sebevražda nebo znásilnění.*

Jak je možné vidět, celkem čtyři tlumočníci se dopustili stejné chyby. Možná se tak stalo proto, že tato interferenční chyba není tak nápadná. Běžný posluchač by se nad ní nejspíše ani nepozastavil, protože se v hovorové češtině nejedná o zvláštní frázi.

Správným překladem zde ale je „duševní onemocnění“ (vhodné by také bylo použít duševní porucha, nemoc nebo choroba). Jeden z tlumočnicků (č. 6) si chybu uvědomil a rychle se ve svém projevu opravil. Nejedná se ovšem o jediný přenos cizích slov do cílového projevu:

(30) Originál A: *But all those ugly, sticky, messy things that we kind of keep out of the cult of happiness, those are accepted too, and they're honored and supported, and they're talked through and they're transformed into something that's, maybe, a little bit closer to **authentic happiness.***

Tlum. č. 7: *Ale všechny ošklivé věci, které... o kterých nemluvíme, by byly také přijímány. A podporovaly bysme je, a promluvili bysme si o nich, a změnili bysme se a byli bysme podle mě **autentičtější a šťastnější.***

Kdyby se tlumočník ve vyznačené části více držel originálu a přeložil tuto část věty jako „autentické štěstí“ (popř. ještě lépe „opravdové/skutečné štěstí“ apod.), bylo by to mnohem vhodnější. Přídavným jménem „autentický“ se označují v českém jazyce věci a ne lidé. Jedná se opět o povrchově lexikální interferenci a ekvivalent, stejně jako u následujících dvou ukázek:

(31) Originál A: *That when you say them out loud, they recoil, **they grimace**, they get uncomfortable.*

Tlum. č. 5: *Když je řeknete nahlas, lidi se cítí nepohodlně, **udělají nějakou grimasu.***

Použití fráze „udělat grimasu“ je v daném kontextu nevhodné a celkově neobvyklé. Pod tímto pojmem si posluchač spíše představí hrůzný výraz tváře, proto by bylo vhodnější použít např. „zašklebí se“. Tlumočník v tomto případě převzal slovo z původního projevu, což mělo za výsledek negativní lexikální interferenci.

(32) Originál B: *The constant, constant, **constant** engagement is not where you have innovation and ideas. Ideas happen when our minds wander, and we go... and you see something.*

Tlum. č. 8: *A tam se stávají nápady. **Konstanta**... **konstantní** nápady a inovace, ty se stávají ve chvíli, kdy přemýšlíme.*

Dle váhání studenta je možné usoudit, že měl problém se správným vyjádřením výrazu. Řečník slovo třikrát opakoval, tudíž na něj kladl velký důraz, protože pro něj bylo důležité. Tlumochník se jej nejspíše proto snažil zachovat, i když to nebylo ve stejné větě. Další kategorií, která byla ve větší míře v projevech zastoupena, byla sémantická interference:

(33) Originál A: *It might not have been gone completely but it would have changed, and it would have become **lighter**.*

Tlum. č. 3: *Možná by to... se to úplně nezměnilo, nezmizelo, ale změnilo by se to a **zsvětľilo**.*

Tlum. č. 5: *Nebyly by pryč, ale změnilo by se a byly by **světľejší**.*

Slovo „*lighter*“ je v angličtině polysémantické. Přídavné jméno lze přeložit jako „světľejší“ nebo „lehčí“. V tomto případě si ovšem studenti zvolili špatný překlad: mluvčí hovořila o problémech, které ji tíží a jež se mohou postupně stát lehčí. Vhodný překlad polysémantických slov je možné zvolit z daného kontextu, těmto dvěma tlumočnickům se to ale nepodařilo. Jedná se o sémantickou interferenci a ekvivalent. Podobným příkladem je:

(34) Originál A: *That when you say them out loud, they recoil, they grimace, they get **uncomfortable**.*

Tlum. č. 5: *Když je řeknete nahlas, lidi se cítí **nepohodlně**, udělají nějakou grimasu.*

Tlum. č. 7: *Ty, které když vyjdou na povrch, jsou vám **nepohodlné** a nevíte co s nimi dělat.*

„*Uncomfortable*“ znamená nejen „nepohodlný“, ale i „nepříjemný“. Fráze „nepohodlné pocity“ je v českém jazyce neuzuální. Opět se jedná o sémantickou interferenci

a ekvivalent. Polysémie způsobuje při sémantické interferenci největší problém, ale občas jde o správnou volbu synonymum:

- (35) Originál B: *It's a highly, highly stressful and anxious **period** of our lives and we're supposed to learn to rely on our friends.*
Tlum. č. 10: *A je to stresující čas v našich životech a potřebujeme se naučit záviset na našich přátelích.*

Tlumočník se sice nedopustil tak hrubé interferenční chyby, jako tomu bylo v příkladu (6), nicméně synonymum „období“ nebo „doba“ by bylo mnohem vhodnější. Překlad je ukázkou sémantické interference a ekvivalence, stejně jako ten následující:

- (36) Originál A: *Oh, **poor** Tim Ferriss.*
Tlum. č. 5: *Ach, **chudý**... **chudák** Tim.*

Student nejprve špatně odhadnul slovní druh, ale po vyslyšení zbylé části věty se velmi rychle opravil. Další kategorií, která byla v tlumočení zastoupena, je idiomatická interference:

- (37) Originál A: *I got out this **measuring stick** and I said his trauma isn't as horrible as mine*
Tlum. č. 1: *Vzala jsem si tedy metr a řekla jsem: „Jeho trauma není tak hrozné jako moje.“*
Tlum. č. 3: *Jsem si vyndala metr a řekla jsem: „To jeho trauma není tak hrozné.“*
Tlum. č. 5: *Vymyslela jsem si určité měřítko a řekla jsem, že jeho trauma není tak špatné jako moje.*

Tato kategorie byla v tlumočení zastoupena pouze v menší míře, protože oba původní projevy nebyly bohaté na složité a neobvyklé idiomy. S většinou z nich si studenti hravě poradili. Ukázka (37) byla ale u třech uvedených tlumočnicků nesprávně přeložena doslovně. Protože v českém jazyce neexistuje idiom, jež by plně nahradil tento „metr“, v nejlepším případě by se tlumočníci měli vyhnout doslovnému převodu a bylo by

vhodnější pouze zmínit porovnání. Zde je uvedena ukázka studenta, který si s problémem poradil lépe:

Tlum. č. 6: *A trauma Tima Ferrisse mně přišlo, že se **nemůže s tím mým rovnat.***

Chybu je možné vysvětlit rychlým tempem simultánního tlumočení a možnou neznalostí použití tohoto idiomu. Před vyslechnutím zbylé části věty byla fráze „*measuring stick*“ již z nevědomosti, co přesně se řečník chystá říci, přeložena doslovně, protože nebyl čas si doposlechnout celý segment. Tlumočník č. 6 si pro poslech nechal větší časovou prodlevu, a proto byl schopen tuto část přeložit správně. Tento příklad je jedním z mála případů idiomatické interference a frazeologického jazyka překladu, jež byla v tlumočení studentů nalezena. Další ukázkou, kterou je možné do těchto kategorií zařadit je:

(38) Originál B: *Like, that's... that's **the best-case scenario.***

Tlum. č. 9: *To je **nejlepší scénář** z těch **hrozných scénářů.***

Student se zde dopustil doslovného překladu fráze, která znamená „nejlepší případ“. Zajímavé je, že stejný tlumočník během svého projevu tento idiom dříve přeložil správně a k interferenci došlo později, takže tlumočník věděl, jak frázi správně přeložit. Tato chyba mohla být způsobena větším dočasným náporem na tlumočníka. Ve srovnání s idiomatickými interferencemi byly mnohem častější interference v kolokaci:

(39) Originál A: *So if **we're having a conversation** with someone and they bring up a con... a subject that we're not comfortable with, we just don't talk about it.*

Tlum. č. 1: *Pokud **máme konverzaci** a bavíme se o něčem, co se nám nelíbí, tak o tom prostě nemluvíme.*

Jedná se o typickou neuzuální kolokaci v českém jazyce. Nejenom, že byla fráze doslovně přeložena z angličtiny, ale díky dodání „bavíme se“ v následující části věty navíc působí redundantně. Tato ukázka je interferencí v kolokaci a ekvivalentem, stejně jako následující příklady:

(40) Originál A: *But yet when he talks about it, **he gets compassion.***

Tlum. č. 1: *Ale když o tom mluví, tak **on dostane porozumění.***

Jedná se o menší chybu, kterou by bylo možné spravit jednoduchou reformulací, např.: „dostane **se mu** porozumění“.

(41) Originál B: *Unfortunately, that becomes hard wired in their brains and for the rest of their lives, when they suffer significant stress, they will not **turn to a person**, they will **turn to the bottle.***

Tlum. č. 10: *A potom celý život, když potk... se setkají se stresem, tak se **otočí ne k lidem, ale k alkoholu.***

Sloveso „*turn*“ má mnoho synonym, mezi které se řadí i české „otočit se“. Nicméně v ukázce nejde o to, že by se člověk fyzicky otočil k láhvi alkoholu, ale řečník se snažil říct, že se k alkoholu „uchýlí“, popř. „obráť“. Překlad „otočit se“ je nejspíše prvním automatickým překladem, který člověku v mysli naskočí, v tomto případě se ale nejedná o správný převod.

(42) Originál B: *Sometimes you can expedite pieces of it, but the overall journey is arduous and long and difficult and if you don't **ask for help** and learn that skillset, you will fall off the mountain.*

Tlum. č. 8: *Někdy to můžeš trošku popřeskokovat, ale celková pouť je dlouhá a náročná a pokud se **nezeptáš o pomoc**, tak se nikdy nic nestane.*

Polysémantické slovo „*ask*“ lze možno přeložit jako „zeptat se“ nebo „požádat“. Jedná se o celkem běžné slovo, pro které není potřeba kontext v takové míře, jako v předchozím případě. Fráze „*ask for help*“ se přeloží pouze jako „požádat o pomoc“ a překlad, který student zvolil nevyhovuje českému úzu.

(43) Originál A: *It's podcast that's been downloaded about eighty million times and he wrote the New York Times **bestselling book** *The 4-Hour Workweek.**

Tlum. č. 7: *Psal... napsal **nejlepší prodávající knihu** New York Times:
Čtyřhodinový pracovní týden.*

Tlumočník vyznačenou frází „*bestselling book*“ přeložil doslovně jako „nejlepší prodávající knihu“, přičemž se zde přímo nabízí použít výpůjčku „*bestseller*“, která se dnes v češtině běžně používá. Je možné, že studenta zmátl původní tvar slova („*bestselling book*“ namísto „*bestseller*“). Další možností je, že si student použitím delšího překladu snažil získat více času pro další část projevu. Poslední kategorií dle Thorovského je kulturní interference:

(44) Originál A: *That was my trauma and my shame popping up like some weird trauma **whack-a-mole game**, like: “I’m perfect, I’m perfect.”*

Tlum. č. 1: *Jako v takové té hře, kdy se snažíte **chytit krtka**.*

Tlum. č. 3: *To je takový traumatický... ta traumatická hra **plácní krtka**.*

Tlum. č. 5: *Takže se snažím **trefit hřebík na hlavičku** a hrát tuhle hru na dokonalost.*

Tato hra, kterou řečník zmiňuje, je populární dětskou hrou, zvláště ve Spojených státech amerických. Ze hry vzniklo i toto přirovnání k věcem či problémům, které se neustále vynořují, i když se je člověk snaží zahnat pryč. V češtině se tato hra objevuje pod názvem Plácní krtka, ale není tak rozšířená v povědomí lidí, jako je její původní verze v anglicky mluvících zemích. Proto, když se tato fráze přeloží doslovně a ne opisem, většina posluchačů přirovnání nepochopí, což je případ tlumočníka č. 3. I správný název hry u posluchačů neevokuje záměrný smysl věty. Tlumočník č. 1 nesprávně přeložil název hry, čímž se ještě více vzdálil od původního smyslu věty. A tlumočník č. 5 se pokusil tuto frází nahradit jiným, českým rčením, které má bohužel úplně jiný význam. Většina ostatních studentů se tento úsek rozhodla vynechat. Je nutné poznamenat, že termín „*whack-a-mole game*“ je jedním z položek zmíněných v glosáři, který měli studenti předem k dispozici, i když, samozřejmě, bez daného kontextu. Jedná se o ukázkou kulturní interference a ekvivalentu.

Nakonec představuji poměrně zvláštní ukázkou lexikální interference, která je spojena se způsobem projevu řečníka:

(45) Originál A: *I’m **like**: “Hey, look at me, I’m an alien.”*

Tlum. č. 1: *Zase se bavíme o těch krtcích a zase bych byla taková, **jako**: „Jo, jsem v pohodě.“*

Tlum. č. 7: *A kdybych tedy dávala všechny krásné věci na Instagram nebo na Facebook, byla bych zase jenom **jako**, že všechno předstírám.*

Původní projev byl poměrně neformální a řečník běžně používal hovorovou angličtinu se slovem „like“, jak je možné vidět v následujících ukázkách:

Originál A: *And I'm **like**: “Yeah, I got nothing.”*

Originál A: *So, we just kind of turned off the podcast and sat in uncomfortable silence for a few minutes, but it really bugged me and when things really bug me, I need to, **like**, lean and you know, get in there and figure out why.*

To bylo v některých případech až přílišně následováno v tlumočení studentů:

(46) Originál A: *So that feeling that you might be having right now, **like**: “Ugh, I don't like that.”*

Tlum. č. 5: *A to... ten pocit, **jako**: „To se mi moc nelíbí.“*

V ideálním případě by mělo být toto slovo v překladu úplně vypuštěno, nicméně v několika případech se tento „zlozvyk“ interferencí dostal i do tlumočení:

(47) Originál A: *My friend looks at me **like**: “You're a horrible person.”*

Tlum. č. 1: *Můj kamarád se na mě podíval, **jako**: „Ty jsi fakt hrozný člověk.“*

Nejednalo se ale o rozšířený problém. Čtyři výše zmíněné příklady byly jedinou ukázkou tohoto problému ve všech projevech studentů a zásadně nenarušily pochopení ani poslech tlumočení.

2.3 Komentář k výskytu interferencí

Nejprve je potřeba poznamenat, že pro potřebu analýzy byly vybrány nejnápadnější příklady interference. Je možné, že kdyby byly tlumočnické nahrávky studentů

podrobeny ještě detailnější a přísnější analýze, ukázek interference by bylo mnohem více. Problém rovněž spočívá v tom, že ne všechny kategorie a příklady interference jsou tak snadno rozeznatelné, jako jsou např. tyto ukázky lexikální interference: (6) nebo (25). Interference skrytá je jednou takovou kategorií. Spočívá v tom, že tlumočnick používá ten nejjednodušší překlad projevu, kterému chybí jeho původní idiomaticnost. To by bylo více patrné v tlumočení do cizího jazyka, ale samozřejmě se tento druh interference může vyskytovat i v převodu do jazyka mateřského – kde je ovšem obtížné jej určit. Rovněž je problematická i kategorie statické interference. Z pouhého jednoho projevu (či u třech studentů dvou projevů) je obtížné určit, zda se jejich chyby systematicky opakují. Např. tlumočnick č. 9 se v projevu dopustil dvakrát stejné chyby (25) a (26), což může být jak známkou statické opakující se chyby, ale i příkladem nahodilé chyby v rámci jednoho tlumočení. Pro toto určení by bylo potřeba analyzovat větší počet tlumočnických projevů daného tlumočnicka a identifikovat jeho interferenční tendence, což analýza v rámci této diplomové práce nezahrnovala. Dále – což se již netýká pouze skryté a statické interference – ne vždy je snadné určit, zda byla tlumočnická chyba způsobena právě interferencí. Analýza zahrnuje případy, které se určitě dají zařadit mezi interferenční chyby (34), tak i chyby, jež nemusí být přímo ovlivněny interferencí (8). Určitá možnost, že se jedná o interferenci, tu ale je, proto byly pro úplnost uvedeny také.

Kategorie, do nichž byly interference v analýze rozděleny, se různě prolínají a některé příklady mohly být zařazeny do více kategorií navzájem. Např. kvalitativní interference mohou být označeny i jako interference zjevné a negativní. Interlingvální interference se rovná interferenci dle úrovní jazyka. Stejně tak příklady interferencí, které byly zmíněny před kategorií interferencí podle úrovně jazyka, mohou být zařazeny dle těchto úrovní – a naopak, ukázky interferencí podle úrovně jazyka mohou být zařazeny i do předchozích skupin: např. příklad negativní interference (6) je rovněž příkladem interference lexikální. Aby se vyhnulo redundantnímu opakování jednotlivých případů, každý příklad byl uveden pouze jednou.

Z celkového počtu 47 příkladů interferencí vybraných pro tuto práci bylo pouze 10 případů – konkrétně ukázky (3), (6), (9), (11), (25), (26), (33), (37), (38) a (44) – jež se dají považovat za **hrubé** chyby způsobené interferencí, protože z větší míry znesnadnily porozumění nebo změnilly význam věty. Většina případů ale byly drobnější chyby, které sice stylisticky nevyhovovaly ideálnímu projevu, ale byly tolerovatelné – určitá míra interference se od simultánního tlumočení dá očekávat, protože tlumočení

jako takové se nemůže rovnat psanému překladu. Někteří studenti si i své chyby během přednesu uvědomili, a z 47 uvedených příkladů se celkem 7krát opravili a použili vhodnější překlad – konkrétně se jedná o příklady (3), (5), (7), (8), (11), jeden ze studentů v příkladu (29), a (36).

Přestože bylo u některých tlumočnicků interferencí méně (např. tlumočnick č. 2 – 2 příklady nebo tlumočnick č. 6 – 3 příklady) a u některých více (např. tlumočnick č. 1 – 12 příkladů nebo tlumočnick č. 5 – 11 příkladů), žádný student se ve svém tlumočení úplně nevyvaroval interferencí. Zkušenosti tlumočnicků, tedy to, v jakém jsou ročníku, podle všeho četnost výskytu interferencí neovlivnilo. Tlumočníci s největším (tlumočnick č. 1) a nejmenším (tlumočnick č. 6) počtem interferencí byli oba ve chvíli tlumočení studenty 3. ročníku bakalářského studia.

Rovněž výskyt interferencí nelze brát jako zásadní měřítko kvality projevu. Pro ukázkou lze možno uvést výše zmíněné tlumočnický č. 1 a č. 6. Tlumočnick č. 1 měl zdaleka největší počet interferencí, ale ve srovnání s tlumočnickem č. 6 toho přetlumočil mnohem více v lepší kvalitě a s malým počtem vynechávek. Projev tlumočnicka č. 6 obsahoval časté vynechávký obsahu původního projevu, velké pauzy a nedokončené věty. Velké množství syntaktické interference tlumočnicka č. 1 proto pramení právě z toho, že byl přeložen větší počet vět.

Z toho plyne otázka, do jaké míry ovlivňují tlumočnické strategie výskyt interferencí. Tlumočnick, který využívá menšího časového odstup (tlum. č. 1) toho může přeložit mnohem více na úkor většího počtu interferencí. Obětuje tedy stylistickou správnost pro úplnost obsahu. Projev tlumočnicka, který časový odstup prodlouží (tlum. č. 6) neobsahuje tolik interferencí, ale nemá pak možnost přeložit více projevu. V určitých obtížných pasážích (např. způsobených velmi rychlým tempem projevu, vyslovením složitěho citátu či uvedením více důležitých informací rychle za sebou) tlumočení studentů obsahovalo chyby jako vynechávký obsahu projevu a nesprávné překlady. Obtížné pasáže tedy obecně nevedly k většímu výskytu negativních interferencí, ale k jiným tlumočnickým chybám.

Z poslechu projevů rovněž není jisté, zda strategie použité tlumočnický, jež se týkaly interference, byly úmyslné či ne. Někdy bylo interferenční slovo mnohem kratší než jeho synonymní český lexikální ekvivalent (25), v jiných případech byl interferenční překlad delší (4). Nemusí vždy jít pouze o čas ušetřený vyslovováním delšího či kratšího převodu, ale důležitý je i čas, který tlumočnick stráví hledáním toho správného ekvivalentu. Převzetí nesprávného interferenčního převodu (33), či

správného, ale stylisticky či uzuálně nevhodného převodu (35) může být mnohem snadnější a rychlejší, ovšem na úkor plynulosti projevu. Je jisté, že tlumočníci k projevu přistupovali každý jinak, dle svých vlastních strategií. Někteří si nechali větší časový odstup, aby vyslechnuli více informací a měli více času je zpracovat, jiní mluvili co nejdříve, aby měli čas přeložit co nejvíce z původního projevu, což mělo mj. za výsledek větší výskyt syntaktických interferencí ve srovnání s ostatními, což byl příklad tlumočnicka č. 8, u něhož se vyskytly 3 příklady syntaktické interference. Pro srovnání další 2 studenti tlumočící stejný projev neměli žádné příklady tohoto druhu interference.

Co se týče frekvence výskytu interferencí, čísla se rovněž lišila v závislosti na jednotlivých studentech. Pro zopakování, původní projev A („Leaving the Cult of Happiness | Keely Herron | TEDxJacksonHole“) měl délku 14:43 minut a původní projev B („Simon Sinek on Millennials in Workplace“) měl délku 15:00 minut. V pokročilých tlumočnických seminářích studenti tlumočí i delší nahrávky, ale projev o délce zhruba 15 minut je pro studenty běžným úkolem. Tlumočnické nahrávky č. 1–7 projevu A měly celkovou délku 14:40 minut a nahrávky č. 8–10 měly celkovou délku 18:05 minut. Důvod, proč se délky nahrávek neshodují s původními projevy je zejména proto, že pořadatelé tlumočnické akce původní videa pozastavovali v určitých intervalech. Řečník projevu A mluvil pomalým tempem, takže zásadní pauzy nutné nebyly, ale řečník projevu B mluvil velmi rychlým tempem, proto bylo video projevu pozastaveno přibližně každé 1–2 minuty na délku pouhých pár vteřin, aby měli studenti možnost „dohnat“ projev. V tlumočnických seminářích se jedná o běžnou strategii závislou na obtížnosti původního projevu a interval těchto pozastavení se liší dle usouzení kantora. Tímto se tlumočnický projev liší od reálného tlumočení, zvláště co se týče tlumočení simultánního, kdy tlumočnický nemá možnost projev pozastavit, když nestíhá tlumočit. Studenti tlumočení ale díky této strategii trénují rychlé tlumočnické projevy. Nyní se tedy dostáváme k samotné frekvenci a hustotě výskytu interferencí v projevu tlumočnicků, což byla velmi individuální záležitost. Tlumočnick č. 1 měl ve svém výkonu největší počet interferencí ze všech studentů. Většina těchto příkladů se objevila v prvních šesti minutách tlumočení, přičemž na začátku a uprostřed projevu byla hustota výskytu interferencí největší.¹⁰ Tlumočnick č. 2 měl pouze 2 náhodné výskyty interference uprostřed svého projevu.¹¹ Interference tlumočnicka č. 3 se rovněž

---

¹⁰ Časy výskytu příkladů interference ve výkonu tlum. č. 1: 0:21 (1); 1:40 (47); 2:50 (16); 3:08 (4); 4:23 (27); 4:26 (39); 5:45 (44); 6:12 (37); 6:20 (40); 9:13 (45); 10:20 (13).

¹¹ Časy výskytu příkladů interference ve výkonu tlum. č. 2: 4:51 (29); 6:40 (18).

objevily přibližně uprostřed jeho tlumočení.¹² Tlumočnick č. 4 se dopustil interference na začátku a konci jeho projevu.¹³ Interference tlumočnicka č. 5 byly celkem četné a vyskytovaly se nejvíce v prvních 10 minutách projevu, tedy na začátku a uprostřed.¹⁴ Tlumočnick č. 6 měl malý počet nahodilých interferencí na začátku a na konci tlumočení.¹⁵ Poslední student, jenž tlumočil tento projev, tlumočnick č. 7, se dopustil interferencí na začátku a uprostřed svého výkonu.¹⁶ Co se týče druhého projevu, interference tlumočnicka č. 8 se objevovaly po celé délce jeho výkonu, ale nejčastější byly na začátku.¹⁷ Projev tlumočnicka č. 9 obsahoval interference nejčastěji uprostřed jeho projevu.¹⁸ Tlumočnick č. 10 měl rovněž nejvíce interferencí uprostřed tlumočení.¹⁹ Jak lze vidět z tohoto shrnutí, interference se mohou objevovat po celé délce tlumočení. Obecně se u studentů nejvíce vyskytovaly přibližně na začátku a uprostřed jejich tlumočení, a ke konci podstatně méně. Tato frekvence je nicméně spíše ovlivněna individuálními tlumočnickými strategiemi studentů a původními projevy (projev B měl obecně mnohem menší počet příkladů interferencí). Z výsledků proto z těchto důvodů nebyla prokázána jednoznačná tendence výskytu interferencí v určitém časovém bodě, což mohlo být způsobeno i malým vzorkem tlumočnických nahrávek.

Další proměnnou, která měla na konečný výsledek projevů vliv, byl glosář podaný studentům před začátkem tlumočení. V reálné situaci tlumočnick nemá vždy možnost s řečníkem předem probrat obtížné pasáže jeho projevu (i když tuto možnost má, řečník samotný si nemusí být vědom, které pasáže jsou pro tlumočnick ty nejobtížnější). Dalo by se říct, že i přesto, že čas na prostudování glosáře nemusel být dostatečný, studenti měli výhodu. Ne vždy byly ale poskytnuté fráze vhodně přeloženy, jak ukazují příklady (29) a (44).

V neposlední řadě studenti tlumočili do svého mateřského jazyka. Tím pádem v analýze nebyly pokryty takové typy interference, jako je např. interference

---

¹² Časy výskytu příkladů interference ve výkonu tlum. č. 3: 5:48 (44); 6:12(37); 8:21 (11); 10:26 (33).

¹³ Časy výskytu příkladů interference ve výkonu tlum. č. 4: 0:56 (12); 3:11 (4); 4:57 (29); 11:24 (14); 12:43 (24).

¹⁴ Časy výskytu příkladů interference ve výkonu tlum. č. 5: 1:25 (36); 3:26 (34); 3:28 (31); 4:01 (46); 6:11 (37); 7:34 (10); 8:16 (3); 9:25 (44); 10:22 (22); 10:25 (33); 13:56 (19).

¹⁵ Časy výskytu příkladů interference ve výkonu tlum. č. 6: 3:11 (4); 4:54 (29); 12:28 (28).

¹⁶ Časy výskytu příkladů interference ve výkonu tlum. č. 7: 0:31 (43); 3:29 (34); 4:51 (29); 9:13 (45); 12:33 (30).

¹⁷ Časy výskytu příkladů interference ve výkonu tlum. č. 8: 0:27 (8); 1:30 (17); 4:43 (2); 6:28 (6); 11:40 (42); 13:54 (20); 17:20 (32); 17:27 (23).

¹⁸ Časy výskytu příkladů interference ve výkonu tlum. č. 9: 0:56 (25); 2:09 (5); 12:41 (38); 12:45 (9); 14:14 (26).

¹⁹ Časy výskytu příkladů interference ve výkonu tlum. č. 10: 0:41 (7); 4:44 (2); 6:29 (35); 6:44 (15); 6:52 (41).

fonologická a ukázky interference dalších typů (např. interference gramatická) se vyskytovaly v mnohem menší míře, než kdyby byl projev tlumočen do cizího jazyka.

2.4 Poznámky k dalšímu možnému výzkumu

V praktické části byly probrány výsledky simultánního tlumočení z anglického do českého jazyka, kterého se zúčastnilo celkem 7 studentů různých zkušeností (v rámci jejich studijních oborů) a poskytli celkem 10 nahrávek dvou různých projevů.

V kapitole 1.3 bylo zmíněno, že se interference nejvíce vyskytují při simultánním tlumočení a tlumočení z listu (Lauterbach a Pöchhacker 2015, s. 194). Pro srovnání by bylo možné provést analýzu právě tlumočení z listu nebo konsekutivního tlumočení. Rovněž je možné zvážit i analýzu tlumočení do cizího jazyka, která poskytne úplně jiný a nový vzorek s větší možností výskytu interferencí. Další proměnnou je počet a charakter účastníků – vzorek je možné rozšířit a získat tak více individuálních tlumočení, nebo se naopak více soustředit na zkušenost tlumočnicků (studenti a profesionální tlumočníci s mnohaletými zkušenostmi). Je zde také možnost se soustředit na jediného tlumočnicka a analýzou několika jeho projevů určit jeho interferenční tendence, či se zaměřit na jednotlivé interferenční kategorie (např. skrytá interference). Nakonec je také možné se rozhodnout i mezi poskytnutím a neposkytnutím glosáře, což může ovlivnit celkový výsledek, a účastníkům tlumočení může být podán dotazník k volbě jejich tlumočnických strategií, či může být proveden rozhovor za účelem zjistit, jak tlumočníci posuzují kvalitu jejich tlumočnického výkonu. To může dodat další relevantní data týkající se výskytu interferencí v jejich projevu.

Závěr

Jazyková interference je tématem, kterým se badatelé zabývají již od 50. let minulého století, přičemž otázkou výzkumu jsou různé jazykové kombinace. Rozliční autoři ale používají různou terminologii a definice tohoto lingvistického jevu, proto se první část teoretické práce zabývala přehledem a shrnutím definic interference. Dále byly popsány nejčastější kategorizace interference. Zahrnuty byly typické a v literatuře nejčastěji zmiňované kategorie, jako je interference pozitivní a negativní, interlingvální a intralingvální, a interference dle úrovně jazyka, do níž se řadí lexikální, gramatická a fonologická interference. Rovněž nebyly opomenuty ani méně běžné kategorie, jako je interference zjevná a skrytá, kvantitativní a kvalitativní, a interference statická a dynamická. Interference v translatoologii – konkrétně během tlumočení – byla hlavním zaměřením této práce. Následující sekce teoretické části byla proto věnována právě interferenci v oblasti tlumočení. Ta se od jiných oblastí (jako je např. interference při výuce cizího jazyka nebo interference při běžné mluvě či psaní osob ovládajících cizí jazyk) liší v tom, že se jí (většinou) věnují profesionálové se specializovanými zkušenostmi, kteří jazyk ovládají na vysoké úrovni. Do této části byly zahrnuty strategie, jak se interferenci vyhnout, protože její negativní působení může mít za následek nepochopení komunikačního záměru původního projevu.

Tato teorie byla aplikována na praktickou část práce, která obsahuje analýzu tlumočnických projevů studentů tlumočení. Pro tuto analýzu bylo vybráno celkem 10 tlumočnických nahrávek 2 různých anglických projevů o délce přibližně 15 minut, které studenti simultánně převáděli do češtiny. Nalezené případy interference v jejich projevech byly poté rozděleny do kategorií, jež byly pokryty v teoretické části práce. Je nutné podotknout, že díky vysoké úrovni znalosti anglického jazyka nebyly úplně všechny kategorie zastoupeny. Určité kategorie se týkají spíše studentů-začátečnicků cizího jazyka, kteří dělají interferenční chyby spojené s nedostatečnou znalostí jazyka. Studenti, kteří se zúčastnili tlumočení, mluví angličtinou plyně a předpokládá se, že zásadní chyby tohoto typu nedělají.

Co se týče **interference pozitivní a negativní**, většina příkladů v analýze byly ukázky negativní interference. Ta je rovněž zjevnější a lze ji v projevu lépe rozpoznat. Benson uvádí, že pozitivní interference se může objevovat v oblastech, které jsou v jazycích blízké, čímž se usnadňuje komunikace (2002, s. 68). Čeština a angličtina jsou dva velmi odlišné jazyky s různou morfológií a slovosledem. Nejbližší jsou si

v místech, kdy čeština přejímá cizí anglická slova, což může v tlumočení poskytnout výhodu, kterou studenti (i když ne vždy úspěšně) aplikovali. Někdy tato cizí slova v češtině žádný ekvivalent nemají, což ukazuje příklad (2), a jindy ekvivalenty existují a tlumočnický má možnost si mezi nimi vybrat, ať už více (4) či méně úspěšně (6). Je možné, že v tlumočení se toto rozhodnutí odvíjí od času, který má zrovna tlumočnický k dispozici, a od aktuálního kognitivního náporu. V některých situacích je proto vhodnější zvolit první cizí ekvivalent, na nějž si tlumočnický rychle vzpomene, místo toho, aby ztrácel čas a využíval dalších prostředků na hledání vhodnějšího překladu. To zvláště platí v simultánním tlumočení, kde čas hraje velmi důležitou roli. Pokud to nezmění význam věty, posluchači tlumočení porozumí, i když zvolený ekvivalent není dokonalý (29).

Interference intralingvální v tlumočení studentů nalezena nebyla a **interference interlingvální**, která se dá zjednodušeně popsat jako interference dle úrovní jazyka, byla diskutována níže v dané kategorii.

Interference statická je jednou z těch druhů interference, která postihuje spíše ty uživatele cizího jazyka, jež neovládají jazyk na vysoké úrovni, a opakují ty samé interferenční chyby. Patří sem např. cizí přízvuk, který není tak jednoduché odstranit, a statické gramatické chyby, které pramení z nedostatečné znalosti pravidel jazyka. Studenti ale tlumočili do svého mateřského jazyka a angličtinu ovládají na velmi vysoké úrovni. Rovněž by bylo pro určení statických chyb analyzovat větší množství tlumočnických nahrávek. Interferenční chyby, jež byly v jejich projevech nalezeny, proto patří do skupiny **dynamické interference**. Jednalo se pouze o náhodné neopakující se ukázky interference.

V tlumočení se objevilo mnoho ukázek **zjevné interference**, do které je možné zařadit ukázky (6) nebo (25). Nad zjevnou interferencí se posluchač zastaví a bude působit zvláště. **Skrytá interference** naopak není tak nápadná, protože spočívá v tom, že tlumočnický nepřeloží originál tak, aby se mu tlumočení stylisticky a idiomaticky rovnalo, protože se vyhýbá určitým prostředkům výchozího jazyka. V analýze příklady skryté interference určeny nebyly, protože je pro jejich identifikaci potřeba detailnější analýza tlumočení jednotlivce. Navíc je možné se domnívat, že příklady skryté interference by byly častější, kdyby studenti tlumočili do cizího jazyka. V mateřském jazyce je snazší formulovat cílový projev, protože tlumočnický mají k dispozici větší slovní zásobu, kterou aktivně využívají. Při převodu do cizího jazyka může být

obtížnější kvůli rychlé povaze tlumočení použít překlad, jež by byl stylisticky a lexikálně na úrovni zdrojového projevu.

V projevech byly nalezeny jak ukázky **kvalitativní interference**, tak ukázky **kvantitativní interference**. Kvalitativní chyby jsou hrubé chyby, které jsou na první pohled poznatelné, zatímco chyby kvantitativní nejsou chybami v pravém slova smyslu, ale jde o nesprávné stylistické vyjádření. Příkladů kvantitativní interference bylo v projevech podstatně více.

Poslední kategorií interference, jež byla v analýze probrána, bylo rozdělení **interference podle úrovní jazyka**. Co se týče jazykových plánů, četnost interferencí ukázala, že syntaktická a lexikální interference se v tlumočení objevuje nejčastěji, což se shoduje s tvrzením Dailidénaité a Volynece (2013, s. 38). Nejvíce zastoupená byla právě interference lexikální, přičemž objevily se i případy interference gramatické (morfologické a syntaktické). Z důvodu, že se jednalo o mluvený projev, nebyla zahrnuta ortografická interference a fonologická interference byla opomenuta také, protože se jednalo o projev do mateřského jazyka studentů. Kdyby bylo tlumočení provedeno z českého do anglického jazyka, interference tohoto typu by měla větší zastoupení. Podrobnější kategorizace lexikální interference ukázala, že nejvíce se v tlumočení vyskytovala povrchově lexikální interference a interference ekvivalentů. Nejčastější výskyt kategorie ekvivalentů se shoduje i s nálezy Dailidénaité a Volynece (2013, s. 47).

Nejčastěji se interference objevovaly na začátku a uprostřed projevů studentů, nicméně jednoznačná tendence k frekvenci výskytů interferenčních chyb určena nebyla. Ty se obecně objevovaly po celé délce projevů a byly spíše ovlivněny tlumočnickými strategiemi studentů a dočasným kognitivním náparem.

Je téměř nemožné provést dokonalé simultánní tlumočení bez jediného případu jazykové interference – což dokazuje četnost jejich nálezů v analyzovaných projevech. Výskyt interferencí ale není jediným měřítkem kvality tlumočení. Výsledky analýzy ukázaly, že většina příkladů interference nebyly hrubé chyby, ale pouhé stylisticky nevhodně zvolené převody, jež jsou při tlumočení tolerovatelné.

Přílohy

Příloha č. 1: CD-ROM

Příložený CD-ROM obsahuje následující položky:

- Transkript projevu A: „Originál A“ ve formátu PDF,
- Transkript projevu B: „Originál B“ ve formátu PDF,
- 9 nahrávek studentských tlumočnických projevů ve formátu MP3,
- 1 nahrávka studentského tlumočnického projevu ve formátu MFF,
- 10 transkriptů nahrávek studentských tlumočnických projevů ve formátu PDF,
- Kopie této diplomové práce ve formátu PDF.

Summary

This Master's thesis focuses on the subject of linguistic interference in interpreting and analyzes interpreting recordings made by students of translation and interpreting, looking for cases of interference in their simultaneous interpreting.

Every foreign language speaker alike—be it a student of foreign language or an experienced bilingual—feels the influence of their mother tongue in their speech and writing. Likewise, this influence is felt when a foreign language speech or a text is transferred into the language user's mother tongue. With the rise of English as the *lingua franca* rises the tolerance towards linguistic mistakes made by second language speakers, although serious mistakes that violate the rules of the target language may lead to misunderstandings and miscommunications. This unwanted linguistic influence is called interference.

The term interference comes from physics and it was first used in the field of linguistics by Uriel Weinreich in 1953. He was not the first one who studied the influence of one language on another, though. As early as 1928, Koessler and Derocquigny published the first English-French dictionary of false friends. Furthermore, starting in the 20s, the members of Prague Linguistic Circle studied contacts between languages and published a number of theses on this topic. In 1972 Larry Selinker formulated the theory of interlanguage. The topic of interference continues to be discussed to the present day. A great number of authors talk about linguistic interference in bilinguals or in the field of teaching and language acquisition, however interference is also discussed in translatology.

There are many names for the phenomenon of interference, e.g. code-switching, linguistic influence, translationese and transfer, or even such colloquial names, such as Czenglish. The definition of interference varies depending on the author in question, which makes it difficult to phrase. Among the features which are frequently mentioned in such definition is the contact between two different cultures, which leads to linguistic deviations (inappropriately or wrongly transferred elements of the language). These deviations that violate the rules of the language penetrate the target language and can appear on all linguistic levels. They are called interference.

Further into the theoretical part, interference was categorized into the most common types. The first category is positive and negative interference. Some authors consider interference to be only negative, but others consider the positive aspect as well,

the aim of which is to facilitate communication between people using different languages. Negative interference has the opposite effect and can lead to receivers misinterpreting or misunderstanding the source message. The second category is interlingual and intralingual interference. The former is caused by the influence of the speaker's mother tongue, while the latter is caused by the already acquired foreign language knowledge. The third category is static and dynamic interference. Static interference mistakes are permanent traces of the source language (e.g. a foreign accent), while dynamic mistakes occur only occasionally and do not systematically repeat. The fourth category is explicit and implicit interference. The former one is easily noticeable while the latter is more difficult to identify, because it is characterized by the language user not making mistakes by using a much simpler and less expressive speech. The fifth category consists of quantitative and qualitative interference, which is mainly used in the field of translology. Similar to the previous category, qualitative mistakes are easily noticeable and quantitative interferences are stylistically inappropriate usages of the target language. The final and most commonly described category is interference according to the language levels. Phonological interference is the transfer of the mother language phonology on the language being spoken and manifests itself by a foreign accent, intonation and other verbal expressions typical for the mother tongue. Grammatical interference is caused by semantic and formal distinctions between two language systems. Morphological interference happens when the morphological structure of the source language is copied in the target language. Orthographical interference manifests itself in the written form of language, when the target language orthography is influenced by the source language. Pragmatic interference concerns genre conventions. Syntactic interference is caused when the target sentence structure is influenced by the syntactic rules of the source language. And finally, lexical interference is described as the direct transfer of a word or a phrase into the target language with the wrong semantic, connotative or functional meaning. Thorovský divides it further into surface level lexical interference, semantic interference, idiomatic interference, cultural interference and interference in collocations (2010, pp. 126–128). Another categorization of lexical interference is described by Dailidénaitė a Volyneć, who divide it into the following types: calques, borrowings, false friends, the same names and abbreviations, false cognates, homophones, metaphors, neologisms, equivalents and phraseological translationese (2013, pp. 36–37).

Interference in translation and interpreting is different from common cases of interference in speech and writing, mainly because individuals who translate texts and interpret speeches are usually professionals who are proficient in both the source and target language. That does not mean they are immune to the effects of interference, though. Interpreting is prone to interference due to the time pressure and high cognitive load of processes, especially in simultaneous interpreting and sight translation. Ideally, the interpreter has optimal conditions for interpreting, namely proficiency in both the source and target language, suitable speed of the speaker's speech, which is clear and unambiguous, has enough contextual and linguistic information and a relatively simple sentence structure. However, the interpreter is not responsible for most of these requirements, the speaker is. Negative interference is to be avoided because it may lead to misunderstandings, although it can be tolerated, as long as it does not completely distort the source message.

The optimal aim in interpreting is to make no negative interference mistakes at all but that is difficult to achieve in practice. The last section of the theoretical part of this thesis proposes recommended strategies that show how to deal with negative interference during interpreting. Some of these strategies include the interpretive approach, anticipation, maintaining the linearity and principle of economy. Constant monitoring for possible interference mistakes can be exhausting, which is why the interpreter should be aware of their own skills and capabilities.

The practical part of the thesis presents the analysis of students' interpreting, focusing on the cases of interference. Ten recordings in total were analyzed, belonging to 7 individuals (recordings no. 1–3 were made by the same students who made recordings no. 8–10, respectively). These 7 subjects are all students of translation and interpreting, and their task was to simultaneously interpret two speeches from English into Czech (recordings no. 1–7 were of speech A and recordings 8–10 were of speech B). Prior to each interpreting, they were given a glossary of important terms and 10–15 minutes to study them and prepare for the given topic. Both original speeches and students' recordings were transcribed and analyzed.

A total number of 47 cases of interference were found, out of which only 10 could be considered serious mistakes that led to misunderstanding or changed the original message. Most of these interference mistakes were minor and tolerable – a certain number of interferences is to be expected in interpreting but cannot be the only measurement of the quality of interpreting (for example, one of the students with the

highest number of interferences translated more information in a higher quality, while the speech of the student with the lowest number of interferences featured many omissions, long silent breaks and unfinished sentences). As far as the frequency of interferences is concerned, the cases of interference generally appeared in the beginning and in the middle of their speeches but there was no common point where interference would occur, which leads to the assumption that interferences were caused by the individuals' strategies and cognitive load.

Most interferences were of the negative manner, but the recordings featured a few minor cases of the positive interference as well – mainly in the cases where the English and Czech words were similar (e.g. borrowings). Although there was no intralingual interference, interlingual interference was vastly represented. Examples of static interference could not be identified because it would require the analysis and comparison of a bigger number of speeches authored by each interpreter, all interferences were thus assumed to be dynamic. The same problem applies to implicit interference, most examples belonged to the explicit category. The speeches included both qualitative and quantitative interference, with a higher number of the latter. And finally, as for the interferences according to the language levels, most common cases were those of the lexical and syntactic category. A more detailed analysis showed that within lexical interference, the biggest number of cases were surface level lexical interferences and equivalents.

It is nearly impossible to interpret into or from a foreign language without a single case of linguistic interference, which was proved by the analysis – every interpreter made interference mistakes. They are not the most important measurement of the quality of their interpreting, though, and with a mere small percentage of serious interference mistakes, the students proved they are on the right paths in their interpreting training.

Seznam použité literatury

- ALLARD, Danièle, BOURDEAU, Jacqueline a MIZOGUCHI, Riichiro. Addressing Cultural and Native Language Interference in Second Language Acquisition. *CALICO Journal*. 2011, roč. 28, č. 3, s. 677–698.
- AZUMA, Masumi. Positive and Negative Effects of Mother-tongue Knowledge on the Interpretation of Figurative Expressions. *Papers in linguistic science*. 2009, roč. 15, č. 12, s. 165–192.
- BAKER, Mona. *In Other Words: A coursebook on translation*. 2nd ed. New York: Routledge, 2011. 332 s.
- BAKTI, Mária. Speech Disfluencies in Simultaneous Interpretation. In: DE CROM, Dries, ed. *Translation and the (Trans)formation of Identities: Selected Papers of the CETRA Research Seminar in Translation Studies 2008*. Leuven: CETRA, 2009, s. 1–17.
- BENSON, Cathy. Transfer/Cross-linguistic influence. *ELT Journal*. 2002, roč. 56, č. 1, s. 68–70.
- BÓNA, Judit a BAKTI, Mária. Erroneous Stress Placement in the Target Language Output of Simultaneous Interpreters. *The Phonetician*. 2009, roč. 99/100, č. 1/2, s. 29–44.
- BRAUER, Markus. Stroop Interference in Bilinguals: The Role of Similarity Between the Two Languages. In: HEALY, Alice F. a BOURNE, Lyle E. Jr., ed. *Foreign Language Learning: Psycholinguistic Studies on Training and retention*. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates, 1998, s. 317–337.
- CATFORD, John Cunnison. *A Linguistic Theory of Translation: An Essay in Applied Linguistics*. 5th ed. Oxford: Oxford University Press, 1978. 103 s.
- DAILIDÉNAITÉ, Alina a VOLYNEC, Julija. Source language interference with target language in conference interpreting. *Vertimo Studijos*. 2013, roč. 6, č. 34, s. 34–49.
- FRANCO AIXELÁ, Javier. An overview of interference in scientific and technical translation. *The Journal of Specialized Translation*. 2009, roč. 11, s. 75–88.

- GAO, Haiyan. On Source Language Interference in Interpretation. *Theory and Practice in Language Studies*. 2013, roč. 3, č. 7, s. 1194–1199.
- GERNSBACHER, Morton Ann a SHLESINGER, Miriam. The proposed role of suppression in simultaneous interpretation. *Interpreting*. 1997, roč. 2, s. 119–140.
- GILE, Daniel. *Basic Concepts and Models for Interpreter and Translator Training*. Rev. ed. Amsterdam: John Benjamins, 2009. 283 s.
- GROSJEAN, François. An attempt to isolate, and then differentiate, transfer and interference. *International Journal of Bilingualism*. 2011, roč. 16, č. 1, s. 1–11.
- HOPKINSON, Christopher. Factors in Linguistic Interference: A Case Study in Translation. *SKASE Journal of Translation and Interpretation*. 2007, roč. 2, č. 1, s. 13–23.
- CHOROLEEVA, Kornelia. Language Transfer: Types of Linguistic Errors Committed by Francophones Learning English as a Second Foreign Language. *Humanising Language Teaching*. 2009, roč. 11, č. 5, s. 1–9.
- CHRISTOFFELS, Ingrid K. a DE GROOT, Annette M. B. Simultaneous Interpreting: A Cognitive Perspective. In: KROLL, Judith F. a DE GROOT, Annette M. B., ed. *Handbook of Bilingualism*. Oxford: Oxford University Press, 2005, s. 454–479.
- JIRÁČEK, Jiří. K interlingvální interferenci ve slootovorbě. *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity: A, Řada jazykovědná*. 1979, roč. 28, č. A27, s. 159–163.
- KASPARĚ, Laimutė. English-Lithuanian Interpreter's False Friends: Psycholinguistic Issues. *Filologija*. 2011, roč. 17, s. 67–77.
- KAWEERA, Chittima. Writing Error: A Review of Interlingual and Intralingual Interference in EFL Context. *English Language Teaching*. 2013, roč. 6, č. 7, s. 9–18.
- KRYSTÝNKOVÁ, Jarmila. K problematice pozitivního a negativního transferu při vyučování ruskému jazyku. *Opera Slavica*. 1995, roč. 5, č. 4, s. 48–50.

- KUFNEROVÁ, Zlata, POLÁČKOVÁ, Milena, POVEJŠIL, Jaromír, SKOUMALOVÁ, Zdena a STRAKOVÁ, Vlasta. *Překládání a čeština*. 1. vyd. Praha: H & H, 1994. 261 s.
- LAMBERGER-FELBER, Heike a SCHNEIDER, Julia. Linguistic interference in simultaneous interpreting with text: A case study. In: HANSEN, Gyde, CHESTERMAN, Andrew a GERZYMISH-ARBOGAST, Heidrun, ed. *Efforts and Models in Interpreting and Translation Research: A Tribute to Daniel Gile*. Amsterdam: John Benjamins, 2008, s. 215–236.
- LAUTERBACH, Eike a PÖCHHACKER, Franz. Interference. In: PÖCHHACKER, Franz, ed. *Routledge Encyclopedia of Interpreting Studies*. New York: Routledge, 2015, s. 194–195.
- LEKOVA, Branimira. Language interference and methods of its overcoming in foreign language teaching. *Trakia Journal of Sciences*. 2010, roč. 8, č. 3, s. 320–324.
- MAURANEN, Anna. Corpora, universals and interference. In: MAURANEN, Anna a KUJAMÄKI, Pekka, ed. *Translation Universals: Do they exist?* Amsterdam: John Benjamins, 2004, s. 65–82.
- NEWMARK, Peter. *A Textbook of Translation*. New York: Prentice Hall, 1988. 292 s.
- NEWMARK, Peter. *About Translation*. Clevedon: Multilingual Matters, 1991. 184 s.
- OBRAZTSOVA, Olena M. a KUZNETSOVA, Anzhelika V. Syntactic Interference in Consecutive Interpreting. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2016, roč. 22, s. 190–193.
- RUBERT, Irina B. a KAPITONOVA, Marina A. On the problem of Interpreting-Psycholinguistics Interaction: Interlinguistic Interference. *Journal of Siberian Federal University. Humanities and Social Sciences*. 2017, roč. 10, č. 3, s. 400–408.
- SELINKER, Larry. Interlanguage. *International Review of Applied Linguistics*. 1972, roč. 10, č. 3, s. 209–241.
- ŠOURKOVÁ, Anna a ZAJÍČKOVÁ, Jiřina. Maďarský lingvista o jazykové interferenci při učení cizímu jazyku. *Slovo a slovesnost*. 1971, roč. 32, č. 4, s. 375–378.

- THOROVSKÝ, Martin. Jazyková interference v českém překladu anglicky psané vědeckofantastické literatury. *Moderní filologie na prahu třetího tisíciletí: Vybrané příspěvky z konference k 100. výročí založení KMF (FF UK Praha 17. 2. 2010)*. Praha: Kruh moderních filologů, 2010, s. 125–130.
- TOURY, Gideon. *Descriptive Translation Studies – and beyond*. Rev. ed. Amsterdam: John Benjamins, 2012. 350 s.
- VAŠEK, Antonín. Linguistic Interference in Communication: To Professor Demetrius John Gorgacas. *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity: A, Řada jazykovědná*. 1991, roč. 40, č. A39, s. 63–81.
- WANG, Yuan-ying. Negative Transfer and Acquisition of Non-agentive Passive Voice. *Studies in Literature and Language*. 2010, roč. 1, č. 7, s. 76–81.
- WEINREICH, Uriel. *Languages in Contact*. 9th ed. The Hague: Mouton Publishers, 1979. 160 s.

Internetové zdroje

- Leaving the Cult of Happiness | Keely Herron | TEDxJacksonHole. *YouTube* [online]. 26. 9. 2017 [cit. 2018-03-29]. Dostupné z: <https://youtu.be/xnovQVRHj5c>. Kanál uživatele TEDx Talks.
- Simon Sinek on Millennials in the Workplace. *YouTube* [online]. 26. 10. 2016 [cit. 2018-03-29]. Dostupné z: <https://youtu.be/hER0Qp6QJNU>. Kanál uživatele David Crossman.

Anotace

Autor:	Bc. Gabriela Tománková
Katedra:	Katedra anglistiky a amerikanistiky, FF UPOL
Název česky:	Vliv výchozího jazyka na cílový jazyk na příkladu interferencí při tlumočení
Název anglicky:	The Influence of the Source Language on the Target Language, as Shown on the Example of Linguistic Interference in Interpreting
Vedoucí práce:	PhDr. Veronika Prágerová, Ph.D.
Počet stran:	67
Počet znaků:	112 303
Počet příloh:	1
Počet titulů použité literatury:	37
Klíčová slova:	interference, jazyková interference, tlumočení, simultánní tlumočení, tlumočnické strategie
Keywords:	interference, linguistic interference, interpreting, simultaneous interpreting, interpreting strategies
Anotace v ČJ:	Tato práce se zabývá jazykovou interferencí se zaměřením na oblast tlumočení. Teoretická část obsahuje shrnutí historie interference, rozličné pohledy na definice termínu interference a kategorizaci interferencí. Dále popisuje problematiku interference v oblasti translologie, konkrétně v tlumočení, a nabízí tlumočnické strategie, které vedou ke snížení výskytu negativních interferencí v tlumočnickém projevu. Praktická část obsahuje analýzu simultánního tlumočení studentů tlumočení se zaměřením na výskyt interferencí, jež jsou následně rozděleny do daných interferenčních kategorií.

Anotace v AJ:

This thesis deals with linguistic interference, specifically with the phenomenon of interference in the field of interpreting. The theoretical part features a summary of the history of interference, different views on the definition of interference, and interference categorizations. Further into the theoretical part, the thesis describes the issue of interference in translatology, more specifically in interpreting, and offers interpreting strategies, which aim to reduce the number of negative interferences in interpreting speeches. The practical part of the thesis presents an analysis of students' simultaneous interpreting, focusing on the examples of interference, which are then categorized.